

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)

Opgesteld d.d. 23 juni 2021

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 3021
Internetsite: www.spoa.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41150815

Verslag over het boekjaar 1-1-2020 t/m 31-12-2020

Colofon

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Redactie

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, Heerlen

SPOA jaarverslag 2020

Voorwoord

In dit bestuursverslag en deze jaarrekening geeft het bestuur inzicht in en legt verantwoording af over de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen bij SPOA in 2020. Ook geeft het bestuur inzicht in de financiële positie en resultaten van SPOA.

COVID-19 pandemie

In het voorjaar van 2020 is als gevolg van de COVID-19 pandemie de coronacrisis ontstaan. De COVID-19 pandemie heeft een ongekend grote impact gehad op de samenleving en daardoor ook op SPOA. Het bestuur heeft de ontwikkelingen met betrekking tot COVID-19 nauwgezet gevolgd om waar nodig tijdig passende maatregelen te kunnen nemen. Over de financiële gevolgen voor ons fonds leest u meer in hoofdstuk 5 beleggingen. Over de gevolgen die niet financieel van aard zijn, leest u meer in paragraaf 7.11 gevolgen coronacrisis.

Ontwikkeling financiële positie

De beleidsdekkingsgraad is per eind 2020 uitgekomen op 91,0%. Dit is een verslechtering ten opzichte van 2019 (94,7%).

Door tijdelijk versoepelde regelgeving voor het verlagen van de opgebouwde pensioenen, hoefde SPOA per 1 januari 2021 geen verlaging van de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten door te voeren. Na een zorgvuldige belangenafweging heeft het bestuur besloten gebruik te maken van de mogelijkheid om de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten niet te verlagen bij een dekkingsgraad van minimaal 90%. Meer hierover leest u in paragraaf 4.2 Ontwikkelingen dekkingsgraad, onder herstelplan..

Premie-, toeslagen- en beleggingsbeleid

De premie is in 2020 (26,7%) verhoogd ten opzichte van 2019 (24,7%). Tevens werd besloten tot een verdere verhoging van de premie in 2021 (naar 28,7%) en in 2022 (naar 30,7%). Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is in 2020 (0,9%) verlaagd ten opzichte van 2019 (1,1%). Het bestuur heeft in 2020 de onvoorwaardelijke toeslag toegekend. Voor de voorwaardelijke toeslag was geen financiële ruimte beschikbaar.

Het beleggingsrendement bedroeg in 2020 11,40%. Dit is iets beter dan de benchmark (10,9%). Jaarlijks vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de beleggingsresultaten versus de benchmark. Er zijn geen aanpassingen in de portefeuille geweest naar aanleiding van de evaluaties in 2020.

Nieuwe pensioenstelsel

Samen met de beroepspensioenvereniging BPOA heeft SPOA eind 2020 een projectmanager aangesteld om de besturen te begeleiden in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Eerste mijlpaal daarin wordt om de leden van BPOA in februari 2022 een keuze te laten maken voor de nieuwe regeling. BPOA zal tevens onderzoeken of deze nieuwe regeling door SPOA zal worden uitgevoerd.

Tot slot

Het bestuur dankt alle betrokkenen bij SPOA voor hun inzet.

Inhoud

	Pagina
SPOA jaarverslag 2020	
Voorwoord	3
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
1 Karakteristieken van het pensioenfonds	9
2. Pensioenbeheer	12
3. Communicatie	23
4. Financieel	24
5. Beleggingen	27
6. Actuarieel	33
7. Governance	37
8. Integraal Risicomanagement	43
9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst	49
10. Organisatie pensioenfonds	50
11. Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfonds	52
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	55
Reactie van het bestuur	56
Intern toezicht	
Oordeel en samenvatting visitatie 2020	57
Reactie van het bestuur	58

Jaarrekening

Balans per 31 december	60
Staat van baten en lasten	62
Kasstroomoverzicht	64
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	65
Toelichting op de balans per 31 december	71
Toelichting op de staat van baten en lasten	80
Resultaatbestemming	85
Gebeurtenissen na balansdatum	85
Verbonden partijen	85
Risicoparagraaf	87

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming	99
Actuariële verklaring	100
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	102

Meerjarenoverzicht

	2020	2019	2018	2017	2016
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.949	2.958	2.900	2.875	2.863
Gewezen deelnemers	1.271	1.202	1.222	1.194	1.125
Pensioengerechtigden	1.428	1.380	1.318	1.271	1.242
Totaal	5.648	5.540	5.440	5.340	5.230
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen (voorwaardelijk)					
Indexatie actieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	2.205.560	1.952.008	1.575.844	1.682.520	1.583.127
Beleggingsopbrengsten	213.598	293.509	-61.720	100.878	156.821
Totaal rendement	11,4%	18,3%	-3,4%	6,6%	11,1%
Reserves					
Algemene reserve	-66.744	-81.865	-82.379	38.019	-76.076
Totaal reserves	-66.744	-81.865	-82.379	38.019	-76.076
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	2.205.770	2.014.771	1.729.332	1.678.633	1.695.050
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	477	592	641	722	828
Overige technische voorzieningen	2.142	406	726	772	658
Totaal technische voorzieningen	2.208.389	2.015.769	1.730.699	1.680.127	1.696.536

	2020	2019	2018	2017	2016
Premiebijdragen van deelnemers	35.780	32.381	31.971	29.192	28.830
Pensioenuitkeringen	39.141	37.088	35.631	34.076	32.925
Dekkingsgraad					
Actuele dekkingsgraad ¹⁾	97,0%	95,9%	95,2%	102,3%	95,5%
Vereiste dekkingsgraad	114,5%	115,9%	117,8%	118,0%	117,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Beleidsdekkingsgraad	91,0%	94,7%	100,0%	100,4%	93,8%

1) De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: $(-66.744 + 2.208.389) / 2.208.389 \times 100\% = 97,0\%$.

Bestuursverslag

1 Karakteristieken van het pensioenfonds

1.1 Werkingssfeer en doelstelling

De Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Zij moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds. SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, een en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

1.2 Missie van SPOA

SPOA streeft naar een passend pensioenproduct voor aangesloten apothekers en draagt hieraan bij door kwaliteitsgericht, kostenbewust, maatschappelijk verantwoord en evenwichtig te handelen. SPOA staat dicht bij (voormalig) aangesloten apothekers en hun nabestaanden en voert een solide financieel beleid.

Het bestuur van SPOA gaat bij ieder strategisch en beleidsmatig besluit zoveel mogelijk uit van deze missie.

1.3 Visie van SPOA

SPOA is een pensioenfonds van, voor en door (voormalig) aangesloten apothekers. SPOA handelt in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. SPOA ziet het als haar taak om haar belanghebbenden te voorzien van de benodigde informatie om keuzes gebaseerd op feiten te kunnen maken. Het bestuur staat daarom in contact met beroepsgeenoten en bevordert het pensioenbewustzijn van haar belanghebbenden door relevante en transparante communicatie, ook als het gaat om risico's, rechten en koopkracht van de (gewezen) deelnemer, de gepensioneerden en hun nabestaanden.

De visie heeft in het bijzonder de aandacht in de communicatie tussen SPOA en de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

1.4 Strategie van SPOA

SPOA kent een zo efficiënt mogelijk operationele uitvoering in combinatie met een gezonde bedrijfsvoering, een proactieve houding en verandervermogen door:

- De processen adequaat in te richten en vast te leggen, en op beheerste wijze te doorlopen;
- Het vermogen te beheren op basis van beleggingsbeginselen, waarbij een prudent en verantwoord beleggingsbeleid wordt vastgesteld;
- De prestaties van SPOA op het gebied van beleggen, kosten en risicomanagement te monitoren en te vergelijken met alternatieven;
- De sterkten en zwakten van de eigen organisatie te kennen en te vergelijken met alternatieve aanbieders voor pensioenen;
- Deelnemers en belanghebbenden op een begrijpelijke en relevante wijze van informatie te voorzien;
- Op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in de pensioensector en binnen de beroepsgroep.

1.5 Kernwaarden van SPOA en verantwoording beleid

Het bestuur van SPOA handelt vanuit de volgende kernwaarden:

Verbonden:

SPOA is van, voor en door (voormalig) aangesloten apothekers en handelt in het belang van zijn deelnemers. SPOA heeft korte lijnen met de beroepsgroep, heeft verstand van de apothekersbranche en het bestuur bestaat grotendeels uit beroepsgenoten. SPOA heeft oog voor de verschillen in deelnemers (jong, oud, zelfstandig, loondienst) en ziet waar de wensen gehonoreerd kunnen worden binnen de doelstellingen en taken van SPOA.

Toegewijd:

SPOA voert de aan haar toevertrouwde taken op een adequate, correcte, weloverwogen, deskundige en zorgzame wijze uit. De deelnemers kunnen op SPOA vertrouwen. SPOA werkt vanuit een robuust en solide beleidskader en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur. De beslissingen van SPOA zijn zorgvuldig en passend binnen het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan de normen van SPOA voldoen.

Laagdrempelig:

SPOA is aanspreekbaar op haar gedrag en besluiten. SPOA is bereikbaar en de communicatie over de pensioenregeling, de financiële positie van SPOA en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden van SPOA is helder en open. Over de invulling van de aan SPOA opgedragen taken, het gevoerde beleid en de resultaten daarvan legt het bestuur van SPOA verantwoording af aan de daarvoor aangewezen organen.

Het pensioenfonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals vastgesteld door BPOA. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goed huisvader' de regie over de werkzaamheden van het pensioenfonds.

Daartoe hanteert het pensioenfonds de volgende beleids- en verantwoordingscyclus:

- Beleid vastlegging: vastgelegd in het reglement en de uitvoeringsovereenkomst
- Analyse en verankering: door middel van een Asset and Liability Management Study (ALM) en vastlegging in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en het risicomanagement beleidsdocument
- Implementatie: vastgelegd in uitbestedingsdocumenten, vermogensbeheermandaten, Service Level Agreements
- Monitoren: door middel van SLA rapportages, performance rapportages, risicorapportages en ISAE3402 (type II) of soortgelijke rapportages
- Verantwoording: UPO (uniform pensioenoverzicht), jaarrekening, verslag Verantwoordingsorgaan en Intern Toezicht, communicatie naar deelnemers

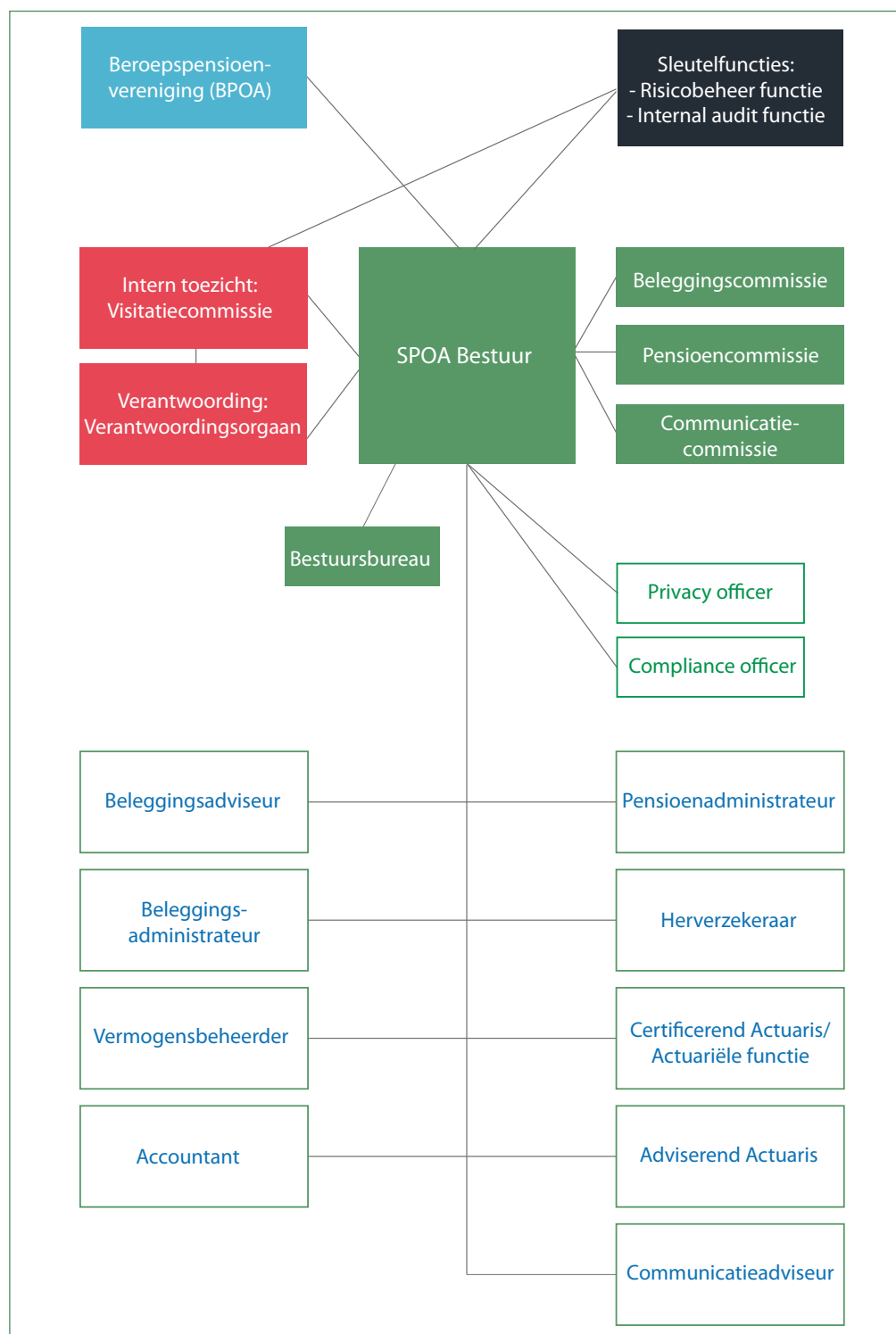
1.6 Opdrachtaanvaarding

Artikel 109a van de Wet verplichte beroepspensioenregeling draagt het bestuur van SPOA op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door de beroepspensioenvereniging BPOA ontworpen pensioenregeling. SPOA en BPOA hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een uitvoeringsovereenkomst.

De opdrachtaanvaarding kwam in 2019 onder druk te staan door de lage premiedekkingsgraad. Dat betekent dat er onvoldoende premie wordt geheven om de toegezegde pensioenaanspraken in te kopen. Dit heeft een negatief effect op de financiële positie van SPOA. Na overleg tussen SPOA en BPOA en na ledenraadpleging door BPOA, heeft BPOA daarom besloten om per 1 januari 2020 de premie te verhogen en vervolgens ook per 1 januari 2021 en 2022. Het opbouwpercentage is voor 2020 verlaagd en deze verlaging is voor 2021 gehandhaafd. De hoogte van de pensioenopbouw in 2022 wordt vastgesteld in het kwartaal voorafgaand aan de desbetreffende jaren en is afhankelijk van de dan geldende parameters en financiële positie. De uitvoeringsovereenkomst tussen BPOA en SPOA is naar aanleiding van deze besluiten geactualiseerd.

1.7 Organogram 2020

De organisatiestructuur van SPOA in 2020 is beschreven in onderstaand organogram.

De taken en bevoegdheden van o.a. de commissies, de visitatiecommissie en het verantwoordingsorgaan worden nader toegelicht op de website spoa.nl.

2. Pensioenbeheer

2.1 Pensioenregeling

De pensioenregeling is vastgesteld door de beroepspensioenvereniging BPOA en wordt uitgevoerd door SPOA. De pensioenregeling is verder uitgewerkt in het pensioenreglement.

Pensioensysteem

De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsregeling in de zin van de Wet verplichte beroepspensioenregeling en is een collectieve beschikbare premieregeling met directe omzetting in pensioenaanspraken.

Premie

De pensioenregeling is gebaseerd op een vooraf vastgestelde premie (2020: 26,7%) van de pensioengrondslag, die de deelnemers afdragen aan SPOA. Uit deze premie wordt de jaarlijkse pensioenopbouw, bestaande uit ouderdoms-, partner- en wezenpensioen, op basis van een middelloonsystematiek, ingekocht. De hoogte van de pensioenopbouw op basis van een middelloonsystematiek is in enig jaar mede afhankelijk van de hoogte van de premie en de marktomstandigheden, die in dat bepaalde jaar de kosten van pensioenopbouw bepalen. Het pensioengevend inkomen is hierbij gemaximeerd op € 84.046 (2020) op fulltimebasis. De franchise is € 14.167 (2020).

Ouderdomspensioen

De beoogde opbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 1,3% van de pensioengrondslag. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw dan wordt de opbouw van het ouderdomspensioen in dat jaar verminderd. In 2020 bedroeg de opbouw van levenslang ouderdomspensioen 0,9% van de pensioengrondslag. De pensioenrichtleeftijd bedraagt 68 jaar.

Voor de aanspraken op ouderdomspensioen van deelnemers en van gewezen deelnemers geldt een vaste stijging met 1,5% per jaar (onvoorwaardelijke toeslag) tot de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar, eventueel vermeerderd met een resultaatafhankelijke verhoging (voorwaardelijke toeslag). Jaarlijks beziet het bestuur of een voorwaardelijke toeslag wordt toegekend.

Voor de ingegane pensioenen geldt uitsluitend de genoemde voorwaardelijke toeslag. De voorwaardelijke toeslagverlening is gebaseerd op de prijsindex met een maximum van 1,5%. Dit is de maatstaf.

Partnerpensioen

Het beoogde partnerpensioen bedraagt sinds 1 januari 2015 voor elk deelnemersjaar 1,313% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag van de deelnemer. Indien in enig jaar blijkt dat de vooraf vastgestelde premie naar oordeel van het bestuur onvoldoende is voor de beoogde pensioenopbouw, dan wordt de opbouw van het partnerpensioen in dat jaar verminderd. In 2020 bedroeg de opbouw van partnerpensioen 0,909% van de pensioengrondslag.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het partnerpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het partnerpensioen zoals verzekerd was per 31 december 2014.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op het overlijden van de (gewezen) deelnemer en duurt voort tot uiterlijk de 21-jarige leeftijd van het op wezenpensioen recht hebbende kind. Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen.

Voor actieve deelnemers die tevens op 31 december 2014 deelnamen aan de pensioenreglementen 1 of 2, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling houdt in dat het wezenpensioen wordt aangevuld tot het niveau van het wezenpensioen zoals verzekerd was per 31 december 2014.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft gezien de financiële positie van het pensioenfonds moeten besluiten geen voorwaardelijke toeslag te verlenen per 1 januari 2021. SPOA houdt de achterstand in toeslagverlening bij. Naar verwachting kan SPOA voorlopig geen voorwaardelijke toeslag verlenen.

In onderstaande tabel is de toeslagachterstand van de deelnemers bij SPOA per 1 januari 2021 opgenomen. De toeslagachterstand per 1 januari 2021 bedraagt 30,9%. In deze achterstand zijn de niet gerepareerde verlagingen uit de periode 2008 tot en met 2014 ad 23,4% meegenomen.

Datum	Maatstaf	Toeslagverlening	Achterstand
1-1-2015			23,4%
1-1-2016	0,40%	0,00%	23,9%
1-1-2017	0,00%	0,00%	23,9%
1-1-2018	1,50%	0,00%	25,8%
1-1-2019	1,50%	0,00%	27,7%
1-1-2020	1,50%	0,00%	29,6%
1-1-2021	1,00%	0,00%	30,9%

Vervallen zeer kleine pensioenaanspraken

Sinds 1 januari 2019 vervallen zeer kleine pensioenaanspraken bij einde deelneming. Als het opgebouwde ouderdomspensioen bij einde deelneming op de reguliere ingangsdatum van het pensioen niet meer bedraagt dan € 2 bruto per jaar vervallen de pensioenaanspraken van een deelnemer van rechtswege bij einde van de deelneming. Dat geldt dan zowel voor het ouderdomspensioen als partner- en wezenpensioen. In 2020 had SPOA geen pensioenaanspraken met een waarde van minder dan € 2,-.

2.2 Wijzigingen in de fondsdocumenten

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Het bestuur actualiseert de ABTN elk jaar. In de bestuursvergadering van 16 maart 2020 is de ABTN geactualiseerd en vastgesteld op basis van de tot dan toe genomen besluiten.

Statuten

De statuten zijn in 2020 niet gewijzigd.

Pensioenreglement

In het gehele pensioenreglement zijn de bedragen en de flexibiliseringsfactoren die in 2019 golden vervangen door bedragen die in 2020 gelden.

Voor het overige is het pensioenreglement 2020 een ongewijzigde voortzetting ten opzichte van 2019.

Uitvoeringsovereenkomst

In 2020 is de uitvoeringsovereenkomst tussen de beroepspensioenvereniging BPOA en SPOA geactualiseerd. Het betreft de volgende onderwerpen:

- de afspraken over de premie en opbouw voor de jaren 2020 tot en met 2022;
- nadere afspraken over de exploitatiekosten van BPOA.

De statuten en reglementen zijn beschikbaar op de documentenpagina van de website www.spoa.nl.

2.3 Afhandeling van klachten en geschillen

SPOA heeft een klachtenregeling die is opgenomen op de website. Iemand die het niet eens is met de wijze waarop hij of zij is behandeld of geïnformeerd, kan een klacht indienen bij de administrateur. Kan de klager zich niet vinden in de wijze waarop de administrateur de klacht heeft afgehandeld, dan kan bezwaar worden gemaakt bij het bestuur. Is een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens met het besluit van het bestuur over de klacht, dan kan deze terecht bij de Ombudsman Pensioenen.

In 2020 heeft de administrateur van SPOA 6 klachten ontvangen en afgehandeld. Er waren geen klachten die hebben geleid tot een verandering in de pensioenregeling of processen die daaruit voortvloeien.

Daarnaast heeft SPOA een geschillenregeling. Iemand die het niet eens is met wijze waarop SPOA de pensioenregeling uitvoert, maakt dit geschil rechtstreeks kenbaar aan het bestuur. Is de betrokkene het vervolgens oneens met het besluit van het bestuur met betrekking tot het geschil, dan kan bezwaar worden gemaakt bij de geschillencommissie van SPOA. In 2020 zijn er geen geschillen geweest.

2.4 Naleving AVG en Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen

De Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen is op 1 januari 2020 in werking getreden. De gedragslijn heeft tot enkele minimale aanpassingen van het privacybeleid geleid.

De heer K. den Blanken (Sprenkels & Verschuren) is aangesteld als privacy officer voor SPOA. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens. In dat kader heeft de privacy officer een rapportage met betrekking tot de naleving van de AVG en de Gedragslijn over 2020 opgesteld. In het algemeen is de conclusie dat de AVG en de Gedragslijn zijn nageleefd. Aandachtspunt is nog de toepassing van het bewaartermijnenbeleid. Hiermee heeft AZL een begin gemaakt. SPOA zal gedurende 2021 de toepassing van het bewaartermijnenbeleid door AZL en de andere relevante uitbestedingspartijen verder in kaart brengen en indien nodig (aanvullende) afspraken hieromtrent maken.

2.5 Uitbestedingsbeleid en uitbestede werkzaamheden

Uitbestedingsbeleid

Zowel het pensioenbeheer, het vermogensbeheer en de custody als de bestuursondersteuning zijn uitbesteed. Het bestuur heeft hiervoor gekozen op basis van zijn verantwoordelijkheid voor het beheer van het pensioenfonds, de vereiste professionaliteit en de noodzakelijke risicobeheersing.

Het bestuur heeft een uitbestedingsbeleid geformuleerd, waarin de uitgangspunten voor uitbesteding zijn vastgelegd. Dat is in lijn met de eisen die de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Guidance uitbesteding door Pensioenfondsen van DNB daaraan stellen. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van de dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en de beheerste bedrijfsvoering van SPOA gehandhaafd.

De risicoanalyse is onderdeel van een voorgenomen bestuursbesluit om bepaalde werkzaamheden of taken uit te besteden. Mede op basis van de risicoanalyse worden selectiecriteria vastgesteld. SPOA beheerst operationele risico's door eisen te stellen aan zijn dienstverleners. Dit zijn onder andere eisen met betrekking tot continuïteit, integriteit en kwaliteit.

Het bestuur toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur doet dit onder meer aan de hand van:

- Periodieke rapportages over (de resultaten van) de uitbestede taken en werkzaamheden.
- Indien van toepassing bevatten de rapportages een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. De rapportages zijn bruikbaar als stuurmiddel.
- In control statements, zoals een ISAE 3402 (type 1 en 2) verklaring, waarbij de representativiteit van het pensioenfonds geborgd is.
- Compliance statements (compliance rapportages).
- Integrale kostenanalyse.
- Analyse incidenten en/of klachten (incidentenrapportage).
- Jaarlijkse evaluatie, op te stellen door de uitbestedingspartner.
- Periodiek overleg met de uitbestedingspartner over de uitbestede werkzaamheden en taken (SLA-rapportage).
- Bezoeken aan de uitbestedingspartner.

Het bestuur evalueert periodiek of de uitbestedingsrelatie nog aan de gestelde eisen voldoet. Daarnaast evalueert het bestuur het uitbestedingsbeleid minimaal eens in de twee jaar.

Administratie

AZL voert de administratie uit. De rechten en plichten van de uitvoeringsorganisatie en het pensioenfonds zijn vastgelegd in een overeenkomst, inclusief een Service Level Agreement, voor de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2019. Deze overeenkomst is per 1 januari 2020 met enkele aanpassingen verlengd voor de duur van één jaar. Voor de periode vanaf 1 januari 2021 is een nieuwe overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 12 kalendermaanden voor AZL en 6 kalendermaanden voor SPOA.

Het bestuur is van oordeel dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden is geborgd, dankzij ISAE3402 (type II) of soortgelijke rapportages, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere contractueel vastgelegde middelen. AZL verstrekt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage aan SPOA. AZL heeft de ISAE-rapportage over 2020 in februari 2021 opgeleverd. Daarnaast is in maart 2021 over 2020 een ISAE3000-statement afgegeven door een externe auditor. Dit statement wordt afgegeven over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van AZL van (o.a.) de business units Actuarial, Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Deze rapportages zijn besproken in de Pensioencommissie van het bestuur. Deze commissie voert de controle op het functioneren van AZL onder meer uit aan de hand van het door het bestuur vastgestelde uitbestedingsbeleid.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is ultimo 2020 ondergebracht bij de volgende partijen:

Aandelen	Acadian (Discretionair mandaat, Eu)
	Actiam (Drie beleggingsfondsen: Eu, US/Can en Pacific incl Japan)
	Blackrock (Twee fondsen: Emerging Markets)
Vastrentende waarden	Pimco
	Blackrock
Market Neutral ¹⁾	Blackrock Alternative Advisors
Vastgoed	CBRE
	LaSalle Inv. Management

¹⁾ alternatieve belggingen met een laag risicoprofiel

Caceis (voorheen Kasbank) is aangetrokken als custodian en voert de beleggingsadministratie uit.

Het bestuur heeft in 2020 na een uitgebreid selectietraject besloten om met ingang van 1 januari 2021 Achmea Investment Management B.V. (AIM) aan te stellen voor het operationeel vermogensbeheer. AIM wordt belast met het voeren van de coördinatie over het beleggingsproces, waarbij zij zelf geen vermogen voor het pensioenfonds beheert, maar uitsluitend optreedt als regisseur van het proces. Gedurende 2020 hebben SPOA en AIM de voorbereidende werkzaamheden hiervoor verricht.

Het selectietraject is volgens een voorgeschreven stappenplan en conform het uitbestedingsbeleid van SPOA uitgevoerd. Gedurende het traject was daarbij oog voor een gedegen besluitvorming door het goed volgen, vastleggen en uitvoeren van dit voorgeschreven proces in een verantwoordingsdocument. Dit verantwoordingsdocument is met alle stakeholders gedeeld. Voorafgaand aan de aanstelling heeft een samengestelde werkgroep vanuit SPOA in combinatie met een transitieteam van Achmea IM gewerkt aan de inrichting en de implementatie.

De controle op het functioneren van bovengenoemde partijen wordt primair verricht op basis van rapportages. De beleggingscommissie (BC) voert die controle uit onder meer aan de hand van het door het bestuur vastgestelde beleid, waaronder het beleggingsplan en het uitbestedingsbeleid. De partijen verstrekken jaarlijks een ISAE 3402-rapportage. Hiermee geven zij de beleggingscommissie en ook het bestuur inzicht in de belangrijkste primaire processen.

SPOA heeft AON aangesteld als extern beleggingsadviseur.

Bestuursondersteuning

De bestuursondersteuning is ondergebracht bij Montae & Partners. Deze partij is onafhankelijk van de pensioenuitvoering en -administratie en het vermogensbeheer. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst en SLA. De verantwoordelijkheid voor deze uitbestede werkzaamheden is geborgd door middel van periodieke rapportages en periodieke evaluatie van de dienstverlening.

Sleutelfuncties

De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is uitbesteed aan Montae & Partners. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst. Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd in het bestuur. Mevrouw Huizinga-Arp is de sleutelfunctiehouder.

Het houderschap en de vervulling van de sleutelfunctie actuariael is uitbesteed aan de certificerend actuaire Triple A. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO. Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is middels insourcing belegd bij een externe deskundige, de heer R. de Waard van BDO.

Alle sleutelfunctiehouders zijn met een positief resultaat getoetst bij DNB.

In 7.9 leest u meer over de positie van de sleutelfunctie in de governance-structuur van SPOA.

Externe ondersteuning en controle

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan Ernst & Young Accountants LLP.

Bij de actuariële ondersteuning maken wij onderscheid tussen adviserende en waarmerkende werkzaamheden.

Het bestuur heeft de adviserende werkzaamheden opgedragen aan Sprenkels & Verschuren. De waarmerkende werkzaamheden zijn opgedragen aan Triple A.

De heer Klijn van PFsupport is aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

De heer Den Blanken van Sprenkels & Verschuren is aangesteld als privacy officer. De privacy officer ziet onder andere toe op hoe SPOA omgaat met persoonsgegevens.

2.6 Uitvoeringskosten

SPOA maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk om aan betrokkenen inzicht te verstrekken over de opbouw van de kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM.

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

Het bestuur rapporteert conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM over haar uitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten.

In onderstaande tabel zijn conform deze aanbeveling de kosten opgenomen van:

- Uitvoeringskosten SPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Uitvoeringskosten SPOA en BPOA uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen en per deelnemer;
- Vermogensbeheerkosten als percentage van het belegd vermogen.

Uitvoeringskosten

(x € 1000)	2020	2019	2018	2017	2016
Administratiekosten (AZL)					
Pensioenadministratie	644	615	575	563	563
Implementatie	10	27	0	0	30
Implementatie digitaal pensioenfonds	0	0	36	0	0
Flexfactoren / NPR	0	0	0	22	0
Bestuursadvisering	31	31	31	30	30
Communicatie	38	54	86	50	64
Wijziging reglement	0	0	84	0	0
Diverse incidentele kosten	35	0	44	0	0
Subtotaal	758	727	856	665	687

(x € 1000)	2020	2019	2018	2017	2016
Overige kosten uitvoering					
Accountant: controle van de jaarrekening	57	55	51	42	42
Accountant: controlewerkzaamheden voorgaand boekjaar	2	4	1	3	0
Actuaris certificering	17	16	14	14	21
Actuaris jaarwerk	19	39	26	26	39
Actuaris advies	202	184	132	120	144
Actuaris kosten inzake DC kapitalen	0	0	9	18	0
Actuariële sleutelfunctie	13	0	0	0	0
AVG	0	0	15	0	0
BTW advies en aangifte	52	25	66	35	49
Sleutelfunctiehouder interne audit	5	0	0	0	0
Privacy Officer	10	0	0	0	0
Communicatie/web	0	0	6	2	2
Directeur	0	74	163	142	143
Bestuursondersteuning	439	226	0	0	0
Visitatiecommissie	18	18	18	17	16
Verantwoordingsorgaan (extern adviseur)	4	5	6	7	8
Vergader- en kantoorkosten	53	67	70	42	38
Deurwaarderkosten	0	8	1	-1	3
Compliance	5	5	20	0	4
Advies IT-beleid	0	0	9	0	0
Subtotaal	896	726	607	467	509
Bestuurskosten					
Vacatiegeld en bestuursvergoedingen	235	281	318	280	223
Reiskostenvergoeding	17	63	64	60	54
Opleidingen	18	22	15	34	35
Verantwoordingsorgaan	19	5	12	15	0
Opleidingen verantwoordingsorgaan	2	0	2	4	0
Subtotaal	291	371	411	393	312

(x € 1000)	2020	2019	2018	2017	2016
Overig					
Contributies en bijdragen	160	144	147	136	124
Communicatieadvies, websiteontwerp en onderzoek	81	101	97	75	61
Verzekering	9	6	6	6	6
Juridisch advies	51	1	1	0	12
Risico Management (advies, onderzoek)	77	37	54	46	2
Overig	18	-7	50	10	5
Kosten BPOA beroepspensioenvereniging ¹⁾	116	150	140	154	156
Subtotaal	512	432	495	427	366
Totaal uitvoeringskosten	2.457	2.256	2.369	1.952	1.874
Gemiddeld belegd vermogen	2.002.367	1.780.175	1.669.983	1.656.779	1.531.736
Uitvoeringskosten als % van het belegd vermogen	0,12%	0,13%	0,14%	0,12%	0,12%
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.949	2.958	2.900	2.875	2.863
Pensioengerechtigden	1.428	1.380	1.318	1.271	1.242
	4.377	4.338	4.218	4.146	4.105
Kosten in € per deelnemer	561	519	561	471	457
Vermogensbeheerkosten					
Beheervergoeding vermogensbeheerders regulier	3.082	2.908	2.942	2.859	2.770
Beheervergoeding vermogensbeheerders voorgaande jaren	0	-1	8	1	-75
Bewaarvergoeding custodian	862	759	668	947	665
Ondersteuning beleggingscommissie	551	398	248	181	173
Beleggingsadministratie	387	364	263	333	393
Beleggingsadministratie voorgaande jaren	0	121	0	0	0
Omzetbelasting	223	114	149	173	603
Directe vermogensbeheerkosten	5.105	4.663	4.278	4.494	4.529
Beheerkosten	521	659	1.025	350	282
Bewaarloon en overige kosten	721	41	155	304	185
Indirecte vermogensbeheerkosten	1.242	700	1.180	654	467
Totaal vermogensbeheerkosten	6.347	5.363	5.458	5.148	4.996

¹⁾ Budget 2020: 180 (2019: 125)

(x € 1000)	2020	2019	2018	2017	2016
Transactiekosten ¹⁾	2.635	3.312	2.168	2.675	2.843
Totaal vermogensbeheerkosten incl transactiekosten	8.982	8.675	7.626	7.823	7.839
Vermogensbeheerkosten als % van het belegd vermogen	0,32%	0,30%	0,33%	0,31%	0,33%
Transactiekosten als % van het belegd vermogen	0,13%	0,19%	0,13%	0,16%	0,19%
Vermogensbeheerkosten incl transactiekosten als % van het belegd vermogen	0,45%	0,49%	0,46%	0,47%	0,51%

Financiering van de uitvoeringskosten

In 2020 werden de kosten enerzijds gefinancierd uit een opslag op de premie en anderzijds uit de kostenvoorziening (2,7% van de voorziening pensioenverplichtingen). In de financiële paragraaf is dit toegelicht.

Toelichting op de uitvoeringskosten:

In 2020 zijn de totale uitvoeringskosten gestegen ten opzichte van 2019. Oorzaken hiervoor waren onder meer:

- de verdere ontwikkeling en implementatie van het risicomanagement;
- de implementatie van de sleutelfuncties Actuarieel, Interne Audit en Risicobeheer;
- toename van het aantal vergaderingen als gevolg van de coronacrisis;
- uitbreiding van de bestuursondersteuning (t.o.v. 2019);
- start van het project Nieuwe Pensioenregeling.

De kosten per deelnemer zijn na de daling in 2019 daarmee weer terug op het niveau van 2018. Omdat een deel van de kostenstijging wordt veroorzaakt door structurele oorzaken en omdat in de komende jaren de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel tot aanzienlijke extra kosten leidt, wordt er voor de eerstvolgende periode geen significante kostendaling verwacht.

In het AFM rapport "Meer aandacht nodig voor de verantwoording van kosten door pensioenfondsen" van 1 april 2021 is een overzicht opgenomen van de kosten per deelnemer van de verschillende pensioenfondsen, gerelateerd aan het aantal deelnemers, in het jaar 2019. Vergeleken met ondernemingspensioenfondsen van vergelijkbare omvang liggen de kosten van SPOA aan de bovenkant van het spectrum. Dit wordt verklaard door de specifieke kenmerken van een beroepspensioenfonds (geen aangesloten werkgever(s) maar alle beroepsgenoten zijn rechtstreeks deelnemer; dit leidt tot hogere uitvoeringskosten m.b.t. incasso, communicatie e.d.). Daarnaast is ook de regeling met de onvoorwaardelijke toeslagverlening complexer dan gemiddeld. Ten opzichte van de andere beroepspensioenfondsen scoort SPOA gemiddeld. Het bestuur acht daarmee de kosten op dit moment acceptabel. Kostenbeheersing zal ook een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van een nieuwe pensioenregeling.

¹⁾ Transactiekosten (en overige beheerkosten) betreffen een schatting op basis van de methodiek, welke verderop wordt toegelicht.

In de onderstaande tabel wordt het resultaat op kosten in de afgelopen jaren weergegeven:

(x € 1000)	2020	2019	2018	2017	2016
Uit pensioenuitkeringen	1.063	1.007	896	856	827
Uit premie	1.294	1.047	1.047	1.128	1.050
Werkelijke kosten	-2.457	-2.256	-2.368	-1.952	-1.874
Resultaat op kosten	-100	-202	-425	32	3

Beroepspensioenvereniging

Het pensioenfonds neemt de kosten voor de beroepspensioenvereniging voor haar rekening. Met de Beroepspensioenvereniging (BPOA) zijn afspraken gemaakt over de door BPOA in rekening te brengen kosten. Vanaf de tweede helft van 2019 ontvangt BPOA per kwartaal een vaste vergoeding voor de werkzaamheden die zij verricht in het kader van de aan hen wettelijk voorgeschreven taken. BPOA stelt hiervoor jaarlijks een begroting op die ter informatie aan SPOA wordt voorgelegd. Aan het eind van elk jaar vindt een afrekening plaats op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

Toelichting op de vermogensbeheerkosten

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden verdeeld. De eerste categorie betreft de kosten van de beheervergoeding aan de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 6.347 duizend, uitgesplitst in directe kosten van € 5.105 duizend, terug te vinden in de jaarrekening als kosten vermogensbeheer, en € 1.242 duizend aan geschatte indirecte kosten welke ingehouden zijn binnen de beleggingsfondsen. Indirecte beheerskosten worden berekend op basis van de TER (total expense ratio) van de beleggingsfondsen. Indien deze TER niet beschikbaar is, wordt voor een aantal beleggingscategorieën gebruik gemaakt van het schattingsmodel van de Pensioenfederatie.

De tweede categorie betreft transactiekosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de eerste categorie. De transactiekosten bestaan uit de aan- en verkoopkosten van de beleggingen in de effecten waarin het fonds rechtstreeks belegt en worden verwerkt als onderdeel van de aan- en verkoopprijzen. Transactiekosten binnen beleggingsfondsen worden overeenkomstig de aanbeveling van de Pensioenfederatie geïndiceerd door de in- en uitstapkosten. De transactiekosten voor bonds, rentederivaten en FX forward worden ook berekend op basis van de spreads opgegeven door de Pensioenfederatie. Deze kosten bedroegen gedurende het boekjaar € 2.635 duizend (2019: € 3.312 duizend).

Terugkijkend over de afgelopen drie jaar hebben de kosten vermogensbeheer zich in een nauwe bandbreedte tussen de 0,30% en 0,33% van de portefeuille bewogen. De kosten zijn afhankelijk van de gemiddelde weging van een beleggingscategorie over een jaar. Daarnaast kan er sprake zijn van een performance based vergoeding in enig jaar als de desbetreffende vermogensbeheerder een (forse) outperformance heeft behaald. De performance based vergoeding is de belangrijkste component die de lichte stijging verklaart van de vermogensbeheerkosten als percentage van het belegd vermogen van 2020 in vergelijking met 2019. Een dergelijke vergoeding moet passend zijn en is op een beperkt gedeelte van de portefeuille (circa 10%) van toepassing. Er zijn beheersmaatregelen in de overeenkomsten opgenomen om de passendheid te waarborgen.

De kosten vermogensbeheer zijn afhankelijk van veel factoren. De meest belangrijke factoren zijn de beleggingsstrategie en de wijze van beheer. Met de beleggingsstrategie wordt de verdeling van de portefeuille bedoeld over beleggingscategorieën en mandaten. Zo zal een keuze voor bijvoorbeeld duurdere alternatieve beleggingscategorieën zoals vastgoed, private equity en hedge funds leiden tot

een hoger kostenniveau, maar dat kan gerechtvaardigd zijn door het effect daarvan op het risico en rendement van de portefeuille en de additionele spreiding ten opzichte van andere beleggingscategorieën in de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar deze alternatieve beleggingscategorieën relatief gemiddeld is voor SPOA.

De wijze van beheer duidt op het onderscheid tussen actief en passief beheer. Bij actief beheer wordt nagestreefd een hoger rendement te behalen dan de afgesproken benchmark, bij passief beheer is de doelstelling daarentegen het rendement van de benchmark zo goed mogelijk te repliceren. SPOA hanteert het belief dat voor actief beheer gekozen wordt als aangetoond kan worden dat dat waarde toevoegt na kosten en er voldaan wordt aan de gestelde voorwaarden.

Actief beheer kent gemiddeld een hogere vergoeding dan passief beheer. SPOA hanteert actief beheer voor een aanzienlijk deel van de portefeuille. In vergelijking tot het gemiddelde van de markt verwacht het bestuur dat de allocatie naar actief beheer gemiddeld beperkt groter is voor SPOA.

In hoofdstuk / paragraaf 5.3 is een overzicht opgenomen dat toont dat de keuze voor actief beheer op de lange termijn waarde heeft toegevoegd, doordat de hogere kosten ruimschoots zijn goedgemaakt door een hoger behaald rendement.

Op basis van beide factoren is de verwachting dat de kosten vermogensbeheer van SPOA zich in de buurt van het gemiddelde bevinden. Over de afgelopen drie jaar zijn de kosten vermogensbeheer van SPOA uitgekomen op een niveau net onder dat van het gemiddelde voor beroepspensioenfondsen hetgeen aansluit bij de verwachting.

De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa 8.982 gespecificeerd als volgt:

	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Incl. transactie- kosten
Vastgoed	105	3	108
Aandelen	565	225	790
Vastrentende waarden	2.519	2.222	4.741
Performancefee	521	0	521
Overige beleggingen	593	0	593
Kosten overlay beleggingen	104	185	289
Bewaarloon	140	0	140
Advieskosten vermogensbeheer	415	0	415
Overige kosten	1.385	0	1.385
	6.347	2.635	8.982

3. Communicatie

3.1 Communicatiebeleid

SPOA heeft een communicatiecommissie. Deze commissie zorgt voor de beleidsvoorbereiding en geeft sturing aan de uitvoering van het communicatiebeleid. SPOA hanteert voor haar communicatiebeleid in beginsel beleidsperioden van drie jaar. Vanwege een heroriëntatie op de toekomst is voor 2020 een eenjarig beleidsplan vastgesteld. Inmiddels is ook een beleidsplan vastgesteld voor de periode 2021 – 2023. Het beleidsplan is verder geconcretiseerd in een communicatiejaarplan.

3.2 Doelstellingen

Op basis van de visie en de missie van SPOA is het communicatiebeleid gericht op de volgende doelen:

- a. Deelnemers betrekken bij de overgang naar het nieuwe stelsel
De communicatie over de overgang speelt de komende jaren een belangrijke rol en valt binnen de kaders van dit beleidsplan. In samenwerking met BPOA is een projectplan opgesteld met een ondersteunend communicatieplan als deelproject.
- b. Faciliteren van een adequate pensioenuitvoering (proces)
De correcte uitvoering van de pensioenregeling is mede afhankelijk van administratieve handelingen van deelnemers. Dit krijgt vorm door adequate middeleninzet, duidelijke en gebruiksvriendelijke informatie en instructies.
- c. Faciliteren financiële planning deelnemers (planning)
Deelnemers kunnen hun pensioenkeuzes maken op basis van voldoende en juiste informatie over de regeling, over SPOA en pensioen in het algemeen.
- d. Verbetering van de beeldvorming over SPOA (beeld)
Wij willen dat deelnemers SPOA zien als een betrouwbaar en professioneel pensioenfonds van deze tijd en dat de meerwaarde van SPOA onder deelnemers breed wordt gedragen.
- e. Aansluiting communicatie bij de verschillende doelgroepen blijven verbeteren.
Onze middelenmix, vormgeving, tone of voice sluiten aan (en bewegen dus mee) met verwachtingen en herkenbaarheid van heden ten daagse financiële communicatie onder verschillende groepen deelnemers die aangesloten zijn bij SPOA.

3.3 Communicatiestrategie

Met gerichte communicatie naar deelnemers en pensioengerechtigden werkt SPOA in de komende jaren aan verdere verbetering van de beeldvorming.

Alleen als de deelnemers een correct en reëel beeld hebben van hun pensioen bij SPOA, zijn zij in staat om de rol en de toegevoegde waarde van het pensioenfonds juist in te schatten.

SPOA onderzoekt daarnaast samen met de beroepspensioenvereniging BPOA hoe de nieuwe pensioenregeling in verband met het nieuwe pensioenstelsel eruit moet gaan zien. Communicatie met de deelnemers en pensioengerechtigden krijgt in dit traject expliciet de benodigde aandacht.

3.4 Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

SPOA maakt gebruik van een klankbordgroep van deelnemers om de aansluiting van de communicatie bij de doelgroep verder te optimaliseren.

SPOA heeft de deelnemers eind 2019 en begin 2020 geïnformeerd over de verhoging van de premie en de verlaging van het opbouwpercentage. Daarnaast kreeg in 2020 de financiële situatie en daarmee samenhangend de kans op een verlaging van de opgebouwde pensioenen opnieuw veel aandacht in de communicatie. Het onderwerp stond structureel centraal op de website, in de nieuwsbrief en in andere communicatiemiddelen. Eind 2020 was de boodschap, na de publicatie van de Vrijstellingsregeling 2021 door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dat SPOA de pensioenen in 2021 niet hoeft te verlagen. Meer over dit besluit leest u in paragraaf 4.2 Ontwikkelingen dekkingsgraad, onder vrijstellingsregeling.

Naast de wettelijk verplichte communicatiemiddelen, verstuurt SPOA onder meer nieuwsbrieven aan de deelnemers en worden nieuwsberichten op de website geplaatst. De nieuwsbrieven worden digitaal verstuurd, tenzij de deelnemer heeft aangegeven deze per post te willen blijven ontvangen.

4. Financieel

4.1 Premie

Premiebeleid SPOA

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendeekkende premie te berekenen. SPOA stelt de kostendeekkende premie vast met een zogeheten premiedemping. Deze demping vindt plaats op basis van een verwacht rendement. Door het dempen van de premie kan de feitelijke premie lager zijn dan de (niet-gedempte) actuarieel benodigde premie. Jaarlijks wordt getoetst of de pensioenopbouw in de pensioenregeling kan worden gefinancierd uit de geldende vaste premie. Indien de feitelijk betaalde premie onvoldoende is om de pensioenopbouw te financieren, kan de pensioenopbouw in het betreffende jaar verlaagd worden. De toetsing van de premie, bestaat uit twee onderdelen:

- de wettelijke toets op kostendeekendheid (op basis van de gedempte kostendeekkende premie)
- een aanvullende premietoets

Premie 2020 en verdere jaren

De premie bedroeg in 2020 26,7% van de pensioengrondslag (2019: 24,7%). De pensioenopbouw bedroeg 0,9% van de pensioengrondslag in 2020, wat lager was dan de beoogde pensioenopbouw van 1,3%. Vanaf 2020 geldt een aangescherpte aanvullende premietoets. SPOA hanteert vanaf 2020 een minimale premiedekkingsgraad van 100%, tenzij de dekkingsgraad van SPOA lager is dan 100%. In dat geval is de minimale premiedekkingsgraad gelijk aan de actuele dekkingsgraad van SPOA. Bij een premiedekkingsgraad van 100% is de premie exact gelijk aan de aangroei van de voorziening pensioenverplichtingen door pensioenopbouw. Voor de vaststelling van de premie voor het jaar 2020 heeft het bestuur een minimale premiedekkingsgraad van 90% vastgesteld. Dit percentage sloot aan bij de actuele dekkingsgraad op het moment van besluitvorming. Als gevolg hiervan is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vastgesteld op 0,9% in 2020. Het opbouwpercentage voor de komende jaren wordt jaarlijks in het laatste kwartaal van het voorgaande boekjaar vastgesteld.

Eind 2019 hebben de leden van BPOA in een algemene ledenvergadering besloten tot een verhoging van de pensioenpremie per 1 januari 2020 naar 26,7% en een verdere verhoging van de pensioenpremie in de jaren 2021 en 2022 naar respectievelijk 28,7% en 30,7%.

De kostendekkende premie, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn als volgt samengesteld:

(x € 1.000)	2020	2019
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Bijdragen van apothekers	35.780	32.381
	35.780	32.381
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	34.929	33.054
– Opslag in stand houden vereist vermogen	5.554	5.884
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.466	1.249
	41.949	40.187
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	11.825	13.781
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.880	2.453
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.466	1.249
– Voorwaardelijk	5.994	6.648
	21.165	24.131

De actuarieel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendekkende premie vastgesteld op basis van de DNB- rentetermijnstructuur per 31 december 2020. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 15,9%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2019.

Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.

Over het boekjaar 2020 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 35.780. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendekkende premie.

4.2 Ontwikkeling dekkingsgraad

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) en de verplichtingen (de uit te keren pensioenen, nu en in de toekomst) van SPOA.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is een voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was ultimo 2020 91,0% (ultimo 2019 was deze 94,7%).

Het dekkingsgraadverloop van het afgelopen jaar is als volgt (in percentages):

- De eerste rij is de dekkingsgraad per maand einde
- De tweede rij geeft de beleidsdekkingsgraad weer: dit is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad per maand. Deze dekkingsgraad is de dekkingsgraad op basis waarvan beleidsbeslissingen worden genomen.

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Dekkingsgraad ultimo maand	93,5	90,0	86,1	87,5	88,5	89,3	89,8	91,4	90,2	92,8	96,1	97,0
Beleidsdekkingsgraad	94,5	93,8	93,0	92,1	91,6	91,1	90,8	90,9	90,7	90,7	90,9	91,0

De dekkingsgraad wordt enerzijds beïnvloed door de ontwikkeling van de verplichtingen en anderzijds door de ontwikkeling van het vermogen. In de volgende paragrafen wordt op beide ontwikkelingen een toelichting gegeven.

Voor verdere ontwikkelingen wordt verwezen naar hoofdstuk 5.3.

Herstelplan

De beleidsdekkingsgraad van SPOA is lager dan de vereiste dekkingsgraad (per ultimo 2020 114,5%), waardoor sprake is van een reservetekort. Het pensioenfonds heeft daarom een herstelplan. Daarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen tien jaar het vereist eigen vermogen te behalen. In het eerste kwartaal van 2021 heeft de jaarlijkse update van het herstelplan plaatsgevonden.

De beleidsdekkingsgraad van SPOA is per eind 2020 lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad ad 104,2%. In het beleid van het fonds is opgenomen dat er een verlaging plaatsvindt indien de beleidsdekkingsgraad op de peildatum van 31 december, vijf jaar lang (zes meetmomenten) lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Op 31 december 2015 was de beleidsdekkingsgraad voor het eerst lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, wat dit het zesde meetmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad maakt.

Vrijstellingsregeling

Op 16 december 2020 is de vrijstellingsregeling 2020 gepubliceerd. De vrijstellingsregeling maakt het mogelijk om de onvoorwaardelijke verlaging die zou moeten worden doorgevoerd als gevolg van een beleidsdekkingsgraad die lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad gedurende zes meetmomenten, niet door te voeren. Voorwaarde is enerzijds dat de actuele dekkingsgraad gelijk is aan minimaal 90% (anders moet alsnog gekort worden tot aan 90%) en anderzijds dat het pensioenfonds aangeeft wat de afwegingen zijn bij het gebruik van de vrijstellingsregeling en informeert over het genomen besluit.

Aangezien de actuele dekkingsgraad per einde 2020 hoger is dan 90%, wordt aan de eerste eis voldaan. Na een zorgvuldige belangenafweging, heeft het bestuur besloten gebruik te maken van de vrijstellingsregeling 2020. Daarbij spelen onder andere de volgende afwegingen een rol:

- Door het niet verlagen van het opgebouwd pensioen hebben de pensioengerechtigden direct voordeel. Zij behouden nog minstens één jaar hun huidige uitkering, terwijl de dekkingsgraad feitelijk te laag is om deze volledig te financieren.
- De dekkingsgraad daalt door het op peil houden van het uitkeringsniveau. Dit effect is volgens het herstelplan 2021 gering (circa -/0,1%-punt). Het nadeel voor actieven en slapers is derhalve beperkt. Het herstel van de dekkingsgraad wordt nauwelijks vertraagd en ook actieven en slapers hebben (op termijn) voordeel van het niet korten van hun opgebouwd pensioen.
- Daarnaast is een van de redenen voor de Minister om een tijdelijke vrijstellingsregeling in te stellen het voorkomen van onnodige verlagingen. Hierbij wordt met name gedoeld op verlagingen die in het licht van (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel onnodig worden geacht.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt een fonds naar het pensioenresultaat. Het pensioenfonds bekijkt of de afgesproken ambities kunnen worden gerealiseerd over een tijdshorizon van de komende 60 jaar, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of SPOA voldoende herstelcapaciteit heeft. Als dat pensioenresultaat onvoldoende zou zijn, overlegt SPOA met BPOA welke maatregelen het kan nemen om het verwachte pensioenresultaat op het gewenste niveau te brengen. De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd aan de hand van de risicohouding van het pensioenfonds. De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds (na overleg met BPOA en het Verantwoordingsorgaan) beleggingsrisico's kan en wil lopen.

De volgende grenzen zijn in het kader van de risicohouding op lange termijn vastgesteld:

- Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.
- Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Vanaf 1 januari 2016 moet de haalbaarheidstoets jaarlijks worden herhaald. In 2020 bedroeg het verwacht pensioenresultaat 104,8% en in 2021 99,6%.

5. Beleggingen

5.1 Strategisch beleggingsbeleid SPOA

De SPOA benchmark is gewogen op basis van de strategische gewichten in de portefeuille enerzijds en het rendement van de de benchmarkindices anderzijds welke onderdeel uitmaken van de mandaten van de vermogensbeheerders. Deze SPOA benchmark wordt onafhankelijk van de vermogensbeheerders berekend door de custodian (t/m 2020). Het strategisch beleggingsbeleid wordt vastgesteld op basis van de beleggingsbeginselen, de ALM-studie, het strategisch beleggingskader en de risicohouding van het fonds. Tevens zijn investment cases opgesteld ten behoeve van de vastlegging van de overwegingen om in een beleggingscategorie te beleggen.

Een belangrijk onderdeel in de besluitvorming inzake de strategische portefeuille is de ALM-studie. De laatste ALM-studie is in 2020 afgerond. Deze studie is gestart in december 2019. In het eerste kwartaal van 2020 zijn de resultaten van de lange termijn doorrekeningen gepresenteerd. In mei 2020 heeft er een additionele doorrekening plaatsgevonden om tevens de economische effecten van het COVID-19 virus op de lange termijn uitkomsten te kunnen analyseren. Om rekening te kunnen houden met scenario's met afwijkende economische vooruitzichten zijn tevens drie deterministische stressscenario's en twee COVID-19 stressscenario's doorgerekend. Tenslotte zijn tevens de effecten van vier klimaatstressscenario's (uiteenlopend qua effect op de beleggingsportefeuille) geanalyseerd. Deze stressscenario's hebben het doel om te onderzoeken of de strategische portefeuille voldoende robuust is onder verschillende economische scenario's dan wel klimaatscenario's.

SPOA is in onderdekking en heeft daarom te maken met een VEV-budget. Dat betekent dat de mate waarin bijvoorbeeld zakelijke waarden kunnen worden toegevoegd aan de portefeuille begrensd is door het VEV-budget. De ALM-studie heeft daarom het karakter van een optimalisatie gegeven aan de ene kant de begrenzing vanuit het VEV-budget en aan de andere kant de doelstellingen en risicohouding van het fonds.

De geformuleerde doelstellingen van de ALM-studie betroffen enerzijds het in kaart brengen van de verwachtingen en risico's omtrent de dekkingsgraad, opbouw en toeslagverlening en anderzijds de optimalisatie van het beleggingsbeleid (waaronder begrepen het rentebeleid), zowel door het analyseren van de toegevoegde waarde van verschillende categorieën alsmede door het analyseren van de verdeling binnen beleggingscategorieën.

De resultaten toonden aan dat de risico's op korten, gezien de lage dekkingsgraad, op de korte termijn zeer fors zijn. Op de lange termijn liet de dekkingsgraad herstel zien. Tevens is het effect van een veranderende samenstelling van het deelnemersbestand onderzocht. Dat leidde niet tot significant andere uitkomsten.

De brede analyse van het beleggingsbeleid leidde wel tot nieuwe inzichten (onder andere in de gevoeligheid van het fonds voor de klimaattransitie) echter de optimalisatie van het beleggingsbeleid leidde niet tot een significante verbetering versus de huidige strategische portefeuille, welke door de studie herbevestigd is.

Tenslotte is de minimumomvang voor een specifieke beleggingscategorie onderzocht: deze is vastgesteld op 5%-punt van de portefeuille.

Verdeling portefeuille versus de strategische verdeling

De bandbreedtes, normen alsmede de feitelijke verdeling van de portefeuille zijn in de tabel weergegeven.

Beleggingscategorie

	Porte- feuille ultimo 2020	Norm ultimo 2020	Minimum	Maximum
Aandelen	29,1%	25,5%	20,0%	31,0%
Vastrentende waarden	64,7%	66,5%	60,0%	74,0%
Onroerend goed	0,6%	2,0%	0,0%	5,0%
Market Neutral	5,5%	6,0%	3,0%	7,0%
Liquide Middelen	0,1%	0,0%	-5,0%	5,0%
Totaal	100%	100%		

Afdekking renterisico

Er wordt renterisico gelopen wanneer de waarde van de beleggingen versus de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van renteveranderingen. Het renteafdekkingsbeleid kan worden gekarakteriseerd als een dynamisch beleid. SPOA maakt hierbij gebruik van een renteafhankelijke afdekking, die is vastgelegd in een staffel. Per ultimo september 2017 is deze systematiek geïmplementeerd. De gekozen renteafhankelijke staffel past binnen de korte termijn risicohouding van het fonds. Na implementatie van deze wijze van renteafdekking is de renteafdekking op basis van de marktrente ultimo 2020 42%. Het beleid schrijft een renteafdekking van 32,0% voor, echter is een verdere verlaging niet toegestaan vanwege het benodigde VEV-budget.

Afdekking valutarisico

Valutarisico betreft het risico dat beleggingen die luiden in een andere valuta dan de euro zich anders kunnen ontwikkelen. Hierdoor ontstaat er een risico. Het valutarisico van de aandelenregio's Europa, Pacific en Noord-Amerika wordt voor de valuta's AUD, CHF, CAD, GBP, USD en Yen 100% afgedekt op basis van de weging van deze valuta in de aandelenbenchmark. Het valutarisico van aandelen opkomende markten wordt indirect afgedekt door het afdekken van de USD voor de helft van de waarde in deze aandelen. In de vastrentende waarden portefeuille wordt het strategische valutarisico voor 100% afgedekt.

Tactische allocatie en herbalancering

Er vindt geen tactische allocatie over de beleggingscategorieën plaats. In 2020 vond op 1 mei de reguliere jaarlijkse herbalancering van de benchmarkwegingen plaats naar de vaste gewichten van de beleggingscategorieën.

5.2 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Het fonds is gestart met het actualiseren van het MVB-beleid. Dit wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 gefinaliseerd. Het MVB beleid van 2020 hanteert de 10 United Nations Global Compact Principles als standaard, in combinatie met engagement en voting waar mogelijk.

Op 1 januari 2013 is wetgeving omtrent beleggingen in clustermunitie in werking getreden. De beleggingen van het pensioenfonds voldoen aan deze wetgeving.

Voor de aandelenregio's Noord-Amerika, Europa en Pacific wordt uitsluitend belegd in aandelen die voldoen aan fundamentele beleggingsbeginselen (MVB-criteria) zoals die door ACTIAM zijn geformuleerd. De beginselen zijn gebaseerd op internationale verdragen, conventies en 'best practices', zoals de UN Global Compact. Ondernemingen worden beoordeeld op naleving van richtlijnen met betrekking tot:

- rechten van de mens;
- fundamentele arbeidsrechten;
- bestrijden van corruptie;
- zorg om het milieu;
- gebruik van wapens;
- klant- en productintegriteit.

Schending van de beginselen kan leiden tot uitsluiting. Buiten de vereiste wettelijke uitsluitingen vindt geen uitsluiting plaats bij de aandelenportefeuille opkomende markten gezien de beperkte omvang van de uitsluiting in relatie tot de forse kosten die omzetting van deze minder liquide beleggingscategorie met zich mee zou brengen.

5.3 Monitoring

In 2020 is de governance van het fonds verder geëvolueerd. Onderdeel hiervan is een heldere scheiding tussen beleid en uitvoering van de beleggingen. Dat heeft er mede toe geleid dat de performance en risicorapportages per 01-01-2021 van de custodian overdragen zijn aan Achmea Investment Management. Deze organisatie is na een due diligence proces geselecteerd om de rol van coördinerend vermogensbeheerder op zich te nemen. Het bestuur ontvangt maandelijks en per kwartaal performancerapportages respectievelijk risicorapportages van de coördinerend vermogensbeheerder. De coördinerend vermogensbeheerder berekent onafhankelijk van de vermogensbeheerders de performance en de benchmark van zowel het totaal van de portefeuille als van de verschillende deelportefeuilles en is tevens verantwoordelijk voor de operationele uitvoering van het beleggingsbeleid.

Ontwikkelingen in de portefeuille en rendementen van SPOA

In onderstaand overzicht zijn de beleggingsrendementen en de benchmarks van het fonds over de afgelopen jaren weergegeven. Bij perioden groter dan een jaar zijn de rendementen van het fonds en de benchmark geannualiseerd.

Categorie	2020	SBM 2020	Ann. 3 jaar	Ann. 3 jr SBM	Ann. 5 jaar	Ann. 5 jr SBM	Ann. 10 jaar	Ann. 10 jr SBM
Aandelen	9,7	8,6	6,2	5,6	9,2	8,6	7,6	6,6
Vastrentende waarden	11,7	11,2	9,7	9,2	8,4	7,8	9,3	8,8
Market Neutral	5,9	4,0	1,6	1,0	2,3	0,9	3,8	1,0
Vastgoed ¹⁾	-5,5	-5,5	-0,9	-0,9	1,0	1,0	1,7	1,7
Totaal	11,4	10,9	8,4	8,0	8,6	7,6	8,6	7,7

Toelichting: SBM is de totale SPOA benchmark welke de weergave vormt van de gemaakte beleidskeuzes. De in de tabel getoonde SBM is een op basis van de strategische portefeuille gewogen gemiddelde van de gehanteerde benchmarkindices per beleggingscategorie c.q. mandaat. Het genoemde rendement is inclusief de effecten van de valutahedge.

De SPOA benchmark is gewogen op basis van de strategische gewichten in de portefeuille enerzijds en het rendement van de de benchmarkindices anderzijds welke onderdeel uitmaken van de mandaten van de vermogensbeheerders. Deze SPOA benchmark wordt onafhankelijk van de vermogensbeheerders berekend door de custodian (tm 2020).

Vastrentende waarden en market neutral hebben een hoger rendement behaald dan de specifieke mandaatbenchmarks. Deze benchmark is vooraf gedefinieerd en vormt een representatieve maatstaf voor de beoordeling van de behaalde rendementen gezien de specifieke kenmerken van elk mandaat.

Vanwege het ontbreken van een representatieve benchmark voor de vastgoedportefeuille, wordt het feitelijk rendement als benchmark gehanteerd.

Aandelenmarkten

Binnen de aandelenportefeuille voert alleen Acadian een actief beleggingsbeleid. De rest van de portefeuille is belegd in passieve fondsen.

2020 stond met name in het teken van COVID-19. De pandemie zorgde ervoor dat overheden hun landen afsloten en strenge maatregelen afkondigden, waardoor de wereldwijde economie tot stilstand kwam met als gevolg de diepste naoorlogse recessie. In maart daalden de aandelenmarkten gemiddeld met 35%. De ongekende fiscale en monetaire steunpakketten van overheden en centrale banken wereldwijd, in combinatie met de ontwikkeling van meerdere vaccins, zorgden voor een snel herstel. 2020 werd positief afgesloten door het opveren van de markten na de overwinning van de Democraten in de Amerikaanse verkiezingen en het handelsakkoord met het Verenigd Koninkrijk dat na vier jaar onderhandelingen is gesloten. De aandelenportefeuille heeft een rendement van 9,7% gerealiseerd.

1) De allocatie naar vastgoed wordt in februari 2021 afgebouwd naar 0%. Eind 2020 bedroeg de waarde van de vastgoedbeleggingen nog slechts 0,6% van de waarde van de portefeuille. De impact van deze portefeuille op de performance van het fonds is niet meer significant.

Vastrentende waarden en rente

De vastrentende waarden portefeuille wordt actief beheerd.

In 2020 is de rente sterk gedaald door het ingrijpen van centrale banken ten gevolge van de COVID-19 pandemie. De Fed verlaagde meermaals de beleidsrente. De ECB hield de rente ongewijzigd doordat er vanwege de lage stand geen ruimte was voor een verdere verlaging. De ECB blies het kwantitatieve verruimingsprogramma nieuw leven in en de Fed heeft een vergelijkbaar programma heropend waarin zelfs High Yield kon worden opgekocht. De 30-jaars swaprente is gedaald van 0,62% naar -0,03%.

COVID-19 zorgde in maart voor een sterke stijging van de credit spread, die niveaus bereikte die sinds de financiële crisis van 2008 niet meer werden gezien. Door het snelle en omvangrijke ingrijpen van centrale banken en overheden daalde de spread gestaag. De vastrentende waardenportefeuille heeft door de daling van de rente en de spreads een rendement van 11,7%, een outperformance van 0,5%, gerealiseerd.

Vastgoed

De vastgoedportefeuille wordt beheerd door CBRE. Deze portefeuille wordt belegd in een aantal niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. De benchmark is gelijkgesteld aan het behaalde rendement. Het rendement op de vastgoedportefeuille bedroeg dit jaar -5,4%. Dit is in lijn met de resultaten van retail vastgoed in bredere zin, 2020 was geen goed jaar voor retail vastgoedbeleggingen door de negatieve effecten van de lockdown maatregelen. Het gros van de vastgoedfondsen in portefeuille zit in een liquidatiefase hetgeen betekent dat de beleggingen worden verkocht en de opbrengst wordt teruggestort aan de participanten. Daardoor is het belang van vastgoed de afgelopen jaren sterk teruggelopen. In de resterende beleggingen is de grootste allocate te vinden in de retail sector, een fonds dat belegt in de Nederlandse winkelmarkt.

Market Neutral portefeuille

Deze portefeuille kenmerkt zich door een brede spreiding waarbij belegd wordt in meer dan 30 onderliggende hedge funds met een laag risicoprofiel. De doelstelling van de portefeuille is om enerzijds een aantrekkelijke risico/rendementsverhouding te realiseren door een lage volatiliteit in vergelijking tot traditionele beleggingscategorieën en om anderzijds het risico van de totale portefeuille te verlagen door diversificatievoordelen.

De portefeuille heeft dit jaar een rendement behaald van 5,9%. De volatiliteit bedraagt over de afgelopen drie jaar 5,7% per jaar, hetgeen aansluit bij de doelstelling van een laag risico in vergelijking met traditionele beleggingen. Zo bedraagt de volatiliteit van aandelen over de afgelopen drie jaar 16,4% per jaar.

Lange termijn rendementen SPOA

SPOA richt zich voor de bepaling van het beleggingsbeleid op de lange termijn. Onderstaande tabel toont de nettoresultaten op de lange termijn performance van de portefeuille versus de SBM.

Performance overzicht SPOA Beleggingsportefeuille 2011 – 2020

Geannualiseerd (in %)	3 jaar	5 jaar	10 jaar
SPOA	8,2%	8,4%	8,4%
SBM	8,0%	7,6%	7,7%

SPOA behaalde op lange termijn circa 0,7% extra rendement per jaar ten opzichte van de SBM na aftrek van kosten. Over de afzonderlijk jaren presteerde de portefeuille in acht van de tien jaren beter dan de SBM.

Jaarlijks vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de resultaten versus het geformuleerde beleid. Deze evaluaties betreffen bijvoorbeeld de evaluaties ten behoeve van het strategisch beleggingskader, de evaluatie van het rentebeleid maar ook de resultaten van de beheerders versus de doelstelling. Deze evaluaties hebben conform de planning plaatsgevonden.

5.4 Vooruitblik 2021

2020 was vanuit het perspectief van de belegger een bewogen jaar. Hoewel er een wereldwijde pandemie uitbrak, heeft de portefeuille een rendement van 11,4% gerealiseerd. De geweldige comeback op de beleggingsmarkten sinds april was het resultaat van massale beleidsinterventie door centrale banken en overheden die investeerders beschermden. Hierdoor loopt het herstel van de financiële markten vóór op het herstel van de economie. De uitrol van vaccins en het op termijn terugdraaien van lockdownmaatregelen geeft hopelijk de economie weer wat lucht. Dit blijft houdbaar indien de centrale banken en overheden de beleidsinterventie continueren.

Daarnaast blijft er veel onzekerheid op de markten. Er zijn inmiddels meerdere virus-mutaties, meerdere landen kampen met een tweede of zelfs derde COVID-19-golf en daarbij lopen de overheidsschulden fors op. Dit vertaalt zich naar aanhoudende verhoogde volatiliteit.

Voor 2021 behandelt de BC naast de reguliere activiteiten op grond van de jaarkalender tevens onder meer de volgende majeure onderwerpen: de vastlegging, implementatie van en rapportage over het geactualiseerde ESG beleid alsmede de gevolgen van het pensioenakkoord op de beleggingsportefeuille zowel op de langere als op de kortere termijn (transitiefase). Daarnaast zal in het eerste kwartaal van 2021 de jaarlijkse ALM light studie worden uitgevoerd.

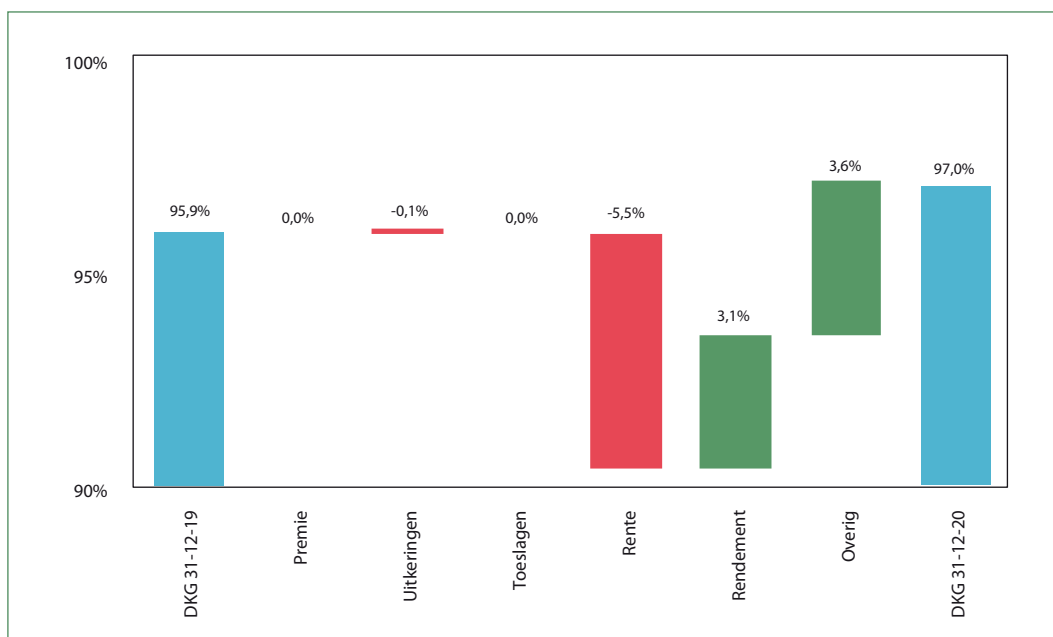
6. Actuarieel

6.1 Samenvatting van het actuarieel rapport

Ontwikkeling dekkingsgraad

In 2020 is de actuele dekkingsgraad gestegen van 95,9% naar 97,0%. In de onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

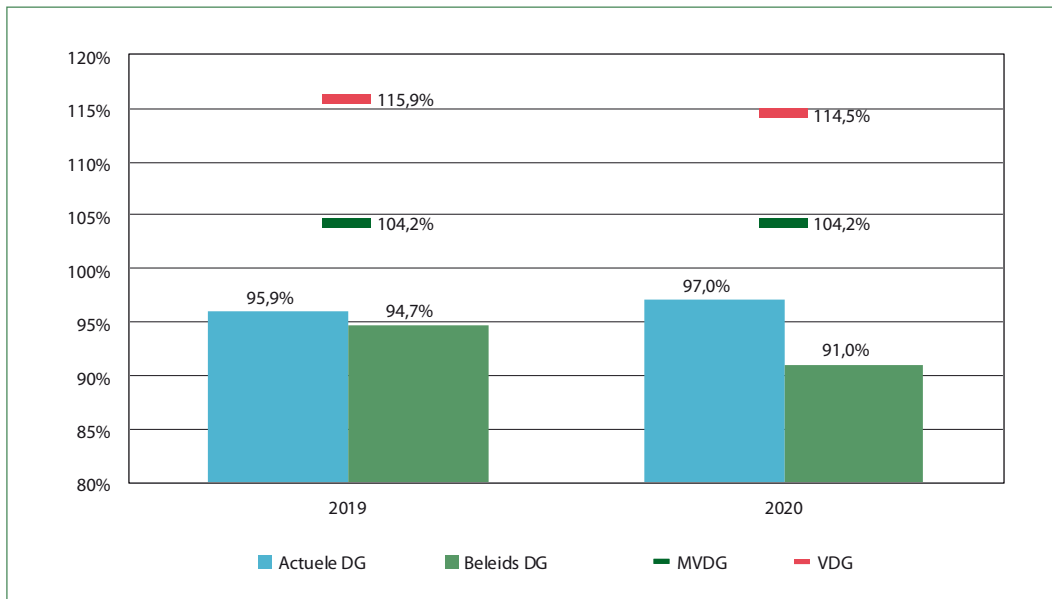
Toelichting van het verloop

De dekkingsgraad is met name gestegen als gevolg van de beleggingsopbrengsten en de grondslagen wijzigingen. De positieve rendementen hebben de dekkingsgraad doen stijgen met 3,1%-punt. De grondslagenwijzigingen zijn in het verloop meegenomen onder Overig en hebben een positief effect van circa 3,6%-punt.

Echter worden de positieve resultaten voor een groot gedeelte teniet gedaan door de gedaalde rente in 2020. Door de daling van de rente is de dekkingsgraad met 5,5%-punt afgenomen. Hierbij is reeds rekening gehouden met de renteafdekking.

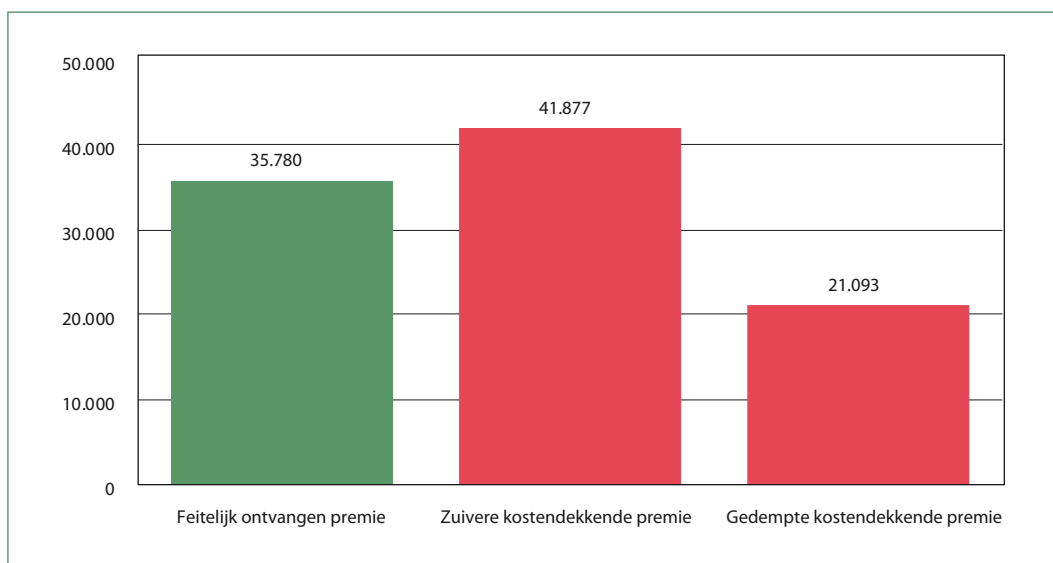
Solvabiliteit

De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2020 gedaald van 94,7% naar 91,0%. Aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, is er ultimo 2020 sprake van een situatie van vermogenstekort.

De vereiste dekkingsgraad is in 2020 gedaald van 115,9% naar 114,5%. Dit is met name veroorzaakt door de daling van de rente in 2020. De beleidsdekkingsgraad ligt sinds eind 2015 onder de minimaal vereiste dekkingsgraad. Om korting te voorkomen, maakt het fonds eind 2020 gebruik van de vrijstellingsregeling (zie 4.2 Vrijstellingsregeling) voor de korte termijn korting.

Premies

De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie, maar lager dan de zuiver kostendekkende premie. In de (gedempte) kostendekkende premie is rekening gehouden met het verlies op kosten in het boekjaar. De premiedekkingsgraad bedroeg 98,4%. De premie heeft in 2020 (vrijwel) geen invloed gehad op de dekkingsgraadontwikkeling.

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft begin 2020 en begin 2021 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat, uitgaande van de in dit herstelplan gehanteerde veronderstellingen, het pensioenfonds binnen de gekozen maximale hersteltermijn herstelt tot het vereist eigen vermogen.

6.2 Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtig- den
Stand per 31 december 2019	2.958	1.202	1.380
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen	231	0	0
Uit dienst	-207	207	0
Waardeoverdracht	0	-2	0
Ingang pensioen	-25	-54	98
Overlijden	-1	-2	-46
Afkoop	0	0	0
Andere oorzaken ¹⁾	-7	-80	-4
Mutaties per saldo	-9	69	48
Stand per 31 december 2020	2.949 ²⁾	1.271	1.428
Specificatie pensioengerechtigden		2020	2019
Ouderdomspensioen		1.100	1.052
Partnerpensioen		304	300
Wezenpensioen		24	28
Totaal		1.428	1.380

1) Deze verzamelpost wordt o.a. veroorzaakt door het rechtekken van de uitdiensttrekers en de stelpost uit J701. Dit betreft met name uitdiensttrekers die reeds een slaperspakket hebben en conform de richtlijnen van DNB uniek geteld dienen te worden.

2) Waarvan 65 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

7. Governance

7.1 Vergaderingen

Het bestuur van SPOA heeft het afgelopen jaar 23 keer vergaderd. Daarnaast is het bestuur twee keer samengekomen met het Verantwoordingsorgaan en drie keer met de beroepspensioenvereniging BPOA. De vergaderingen vonden in verband met de Covid-19 richtlijnen voornamelijk digitaal plaats door middel van videoconferencing.

De belangrijkste gebeurtenissen en onderwerpen op de agenda van 2020 waren:

- Crisisoverleg i.v.m. coronapandemie
- Afronding van de implementatie IORPII-richtlijn;
- Afronding van het selectietraject en implementatie van de uitbesteding operationeel management vermogensbeheer aan Achmea Investment Management.
- Nieuwe overeenkomst uitbesteding pensioenuitvoering met AZL.
- Financiële positie en gevolgen van lage dekkingsgraad.
- Aanpak nieuwe pensioenregeling en nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur hield in 2020 studiebijeenkomsten over de gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast organiseerde het bestuur een aparte sessie voor de zelfevaluatie. In 7.8 gaan wij hier verder op in.

7.2 Ontwikkelingen samenstelling bestuur, Verantwoordingsorgaan en Visitatiecommissie

Binnen het bestuur hebben in 2020 géén wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden. De heer R.A.L. Heijn is per april 2020 benoemd voor een nieuwe zittingstermijn. Mevrouw M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens is per januari 2021 benoemd voor een nieuwe zittingstermijn.

Sinds medio 2020 is de heer P.M. Dantuma betrokken bij SPOA als aspirant-bestuurslid.

Ook binnen het Verantwoordingsorgaan hebben in 2020 geen wijzigingen in de samenstelling plaatsgevonden.

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de Visitatiecommissie. Voor de in 2021 uitgevoerde visitatie over het boekjaar 2020, heeft ten opzichte het jaar daarvoor geen wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van de Visitatiecommissie.

Een overzicht van de samenstelling van de fondsorganen, commissies en de vaste bestuurlijke werkgroepen is opgenomen in paragraaf 9.7 Organisatie pensioenfonds.

7.3 Geschiktheidsbevordering

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Daarbij wordt onder meer uitgegaan van de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de Guidance normenkader beleggingskennis van DNB. Het bestuur heeft in januari 2020 de geschiktheid herijkt, waarna het geactualiseerde geschiktheidsplan is vastgesteld.

De geschiktheidsbevordering van het bestuur krijgt collectief vorm door heisessies en studiedagen te organiseren. Is het onderwerp ook van belang voor BPOA en het Verantwoordingsorgaan, dan worden zij uitgenodigd voor de sessie. Verder hebben de individuele bestuursleden opleidingen gevolgd, literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld.

7.4 Diversiteitsbevordering

Diversiteit heeft de aandacht van het bestuur. In 2019 heeft het bestuur diversiteitsbeleid vastgesteld alsmede een stappenplan ten behoeve van de diversiteitsbevordering.

Zowel voor bestuur als Verantwoordingsorgaan wordt gestreefd naar een samenstelling die zoveel mogelijk een afspiegeling van het deelnemersbestand is, waarbij in beide fondsorganen ten minste één man en één vrouw zitting heeft. Daarnaast streeft het bestuur er naar dat zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan ten minste één lid jonger dan 40 jaar heeft. Het bestuur en het Verantwoordingsorgaan voldoen aan deze diversiteitseisen.

Het bestuur heeft het volgende stappenplan diversiteitsbevordering vastgesteld:

1. Een persoonlijke benadering van mogelijke kandidaten die bijdragen aan de diversiteitsdoelstellingen.
2. Regelmatig overleg met BPOA over invulling van vacatures conform de diversiteitsdoelstellingen van het fonds.
3. Een continu (laten) zoeken naar mogelijke kandidaten ongeacht of er vacatures ontstaan en/of worden verwacht.
4. Mogelijk maken van een "stage" en aspirant-bestuurslidmaatschap, waarbij een opleidingsbudget ter beschikking wordt gesteld.
5. Periodiek evalueren en zo mogelijk wijzigen onderlinge taakverdeling in het bestuur. Zittende bestuursleden kunnen op meerdere aandachtsgebieden deskundig worden gemaakt, zodat er ruimte ontstaat om jongere bestuurders met minder ervaringsdeskundigheid te plaatsen op vacatures met minder zware profielen.

7.5 Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst beloningsbeleid. Het houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de eisen die aan de functie worden gesteld en de tijd die de functie in beslag neemt. SPOA hanteert daarbij het "van, voor en door (apothekers)-principe". Veel bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan zijn in de praktijk werkzaam. Uitgangspunt is daarom dat de vergoeding gebaseerd is op de tijdsbesteding.

De hoogte van de vergoedingen en afspraken over de vergoeding van kosten voor opleidingen zijn vastgelegd in de declaratieregeling, die onderdeel uitmaakt van het beloningsbeleid en van toepassing is op het bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

De hoogte van de vergoeding voor vergaderingen en bijeenkomsten was in 2020 gebaseerd op de SER-norm en bedroeg € 410 per dagdeel. De vergoeding voor voorbereiding en reistijd bedroeg in 2020 € 50 per uur. Het bestuur heeft de declaratieregeling met ingang van 2021 aangepast na hierover advies te hebben ingewonnen bij het verantwoordingsorgaan. Vanaf 2021 bedraagt de vergoeding per uur € 125. De vergoeding voor reistijd is gehandhaafd op € 50 per uur. Daarnaast ontvangen bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan een reiskostenvergoeding indien zij reizen voor vergaderingen.

7.6 Gedragscode en compliance

Doel van de gedragscode van SPOA is het stellen van regels en richtlijnen voor verbonden personen; de leden van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie. De gedragscode richt zich onder meer op:

- Het voorkomen van belangenverstrengeling;
- Het vermijden van het gebruik van voorwetenschap;
- Het voorkomen van koersmanipulatie of andere misleidende handelingen;
- Een zorgvuldige omgang met bedrijfsmiddelen en -informatie;
- De omgang met het ontvangen van relatiegeschenken, giften en uitnodigingen;
- De omgang met het geven van relatiegeschenken;
- De omgang met nevenfuncties;
- De omgang met financiële belangen in zakelijke relaties;
- De omgang met leveranciers en dienstverleners.

Naast een gedragscode beschikt SPOA over een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling.

Het bestuur van SPOA heeft afspraken gemaakt over de melding van zaken die behandeld worden in de gedragscode. Tijdens de bestuursvergadering is compliance een vast agendapunt ten behoeve van de melding van uitnodigingen, geschenken, nieuwe nevenfuncties en dergelijke.

De compliance officer voert jaarlijks toetsing op de naleving van de gedragscode uit. De rapportage van de compliance officer over 2020 omvat het volgende:

1. Beoordeling van inrichting en werking van compliance binnen Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers;
2. Rapportage incidenten;
3. Nevenfuncties van door het bestuur benoemde verbonden personen van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te weten bestuurders van het fonds, de leden van het Verantwoordingsorgaan en de directeur van het pensioenbureau. Tevens de naleving van gedragscode door de verbonden personen en onderzoek of er sprake is van mogelijke belangenverstrengeling;
4. Rapportage omtrent relatiegeschenken.
 - Er is bij de compliance officer één incident gemeld. Dit incident had betrekking op de berekening van flexibiliseringsfactoren. Het onderzoek en daarmee het dossier is in 2020 afgerond.
 - De nevenfuncties van de verbonden personen geven geen aanleiding tot nader onderzoek. Er zijn geen insiders benoemd bij het pensioenfonds.
 - Er zijn geen relatiegeschenken ontvangen die niet passen in de normering van het fonds.
 - De verbonden personen hebben de naleving van de gedragscode ondertekend.

7.7 Naleving Code pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is een gedragscode voor de sector en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Bij verantwoording over de naleving van de Code Pensioenfondsen geldt het 'pas toe of leg uit'-beginsel. De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben de Code Pensioenfondsen in 2018 geactualiseerd.

Het bestuur onderschrijft het belang van de naleving van de Code en gaat jaarlijks na of en zo ja hoe SPOA aan de norm voldoet. Het bestuur heeft geconcludeerd dat alle normen door het pensioenfonds in 2020 zijn nageleefd.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er normen in de Code die altijd dienen te worden toegelicht in het bestuursverslag. In de bijlage is een overzicht opgenomen waar in het bestuursverslag de betreffende norm wordt toegelicht.

7.8 Zelfevaluatie

In februari 2020 heeft het bestuur een zelfevaluatie gedaan onder begeleiding van Human Insight met behulp van de AEMCube. De AEM-Cube brengt in kaart hoe mensen van nature omgaan met verandering en groei. Met de AEMCube is een teamplaat van het bestuur gemaakt. Deze is door het bestuur besproken. Voor de invulling van de vacature in het bestuur hebben kandidaat-bestuursleden eveneens deze AEMCube ingevuld en is beoordeeld of de kandidaat in het door het bestuur gewenste profiel past.

In 2020 vond een zelfevaluatie plaats door de beleggingscommissie. Als voornaamste aandachtspunten en acties zijn benoemd:

- Herijken wijze van vergaderen: voorgesteld is om de vergaderingen te splitsen tussen strategische en tactische onderwerpen enerzijds en operationele en risico-onderwerpen anderzijds.
- Verdiepen in thema's: één keer per kwartaal een virtuele themasessie in te plannen waarbij het bestuur ook kan aanhaken.
- Met de uitbesteding van het operationeel risicomanagement zal de BC zich meer gaan richten op strategische onderwerpen en kan de rolverdeling van de individuele commissieleden zo nodig worden herijkt.

7.9 Werkzaamheden sleutelfuncties

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie bestaat uit de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de vervuller van de sleutelfunctie. Het houderschap is belegd bij een bestuurslid, mevrouw C.R.C. Huizinga-Arp. Het vervullerschap is uitbesteed aan Montae & Partners. De risicobeheerfunctie maakt zoveel mogelijk gebruik van bestaande risicobeheerrapportages.

De risicobeheerfunctie voert zijn taak uit conform de wettelijke eisen. Hieronder valt in elk geval:

- Een bijdrage leveren aan het opstellen van de risicohouding.
- Het bestuur faciliteren bij de reguliere identificatie van (toekomstige) risico's en het bepalen van de (mogelijke) omvang ervan; de risicomanagementfunctie heeft hierbij zowel een faciliterende als initiërende rol.
- Het geven van een onafhankelijke opinie (inhoudelijke beoordeling) over de (mogelijke) risico's ten gevolge van bestuursbesluiten (geven van "countervailing power").
- Signalerende en adviserende rol bij het vormgeven van beheersmaatregelen.
- Het frequent controleren of de risico's zich nog binnen daartoe vastgestelde risicotoleranties bevinden.
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over (de beheersing van) risico's.
- Ondersteunen bij de uitvoering van de eigen risico beoordeling.

De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur. Materiële bevindingen en aanbevelingen worden gerapporteerd aan het bestuur en aan de visitatiecommissie.

In hoofdstuk 8 gaan wij nader in op het integraal risicomanagement in ons fonds.

Actuariële functie

Het houderschap en de vervulling van de actuariële functie zijn belegd bij de certificerend actuaris, Triple A. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie complementair aan elkaar .

Onder de taken van de actuariële functie vallen:

- Het controleren van de berekening van de technische voorzieningen.
- Het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens (hierbij kan gebruik worden gemaakt van de werkzaamheden van de accountant); en
 - het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk.
- Het beoordelen van het premiebeleid en beleid inzake omzetting van pensioenaanspraken (bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht).
- Het beoordelen van de adequaatheid van herverzekeringsregelingen (indien van toepassing).
- Het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De actuariële functie stelt na afloop van ieder kwartaal een rapportage op. Daarin is opgenomen het oordeel naar aanleiding van de toetsing van het verloop en de eindstand van de technische voorzieningen en onderliggende basisgegevens en een beschrijving van de overige werkzaamheden die de actuariële functie in het kwartaal heeft verricht.

Interne Auditfunctie

Het bestuur heeft begin 2020 besloten het sleutelfunctiehouderschap interne audit buiten het bestuur te beleggen, door middel van insourcing. Na goedkeuring van deze opzet door DNB, vond een offertetraject plaats ten behoeve van de concrete invulling. Als houder is de heer De Waard benoemd. Het vervullerschap van de sleutelfunctie interne audit is uitbesteed aan BDO.

Onder de taken van de interne auditfunctie valt in elk geval het opstellen van een Audit Universe (totaal van de periodiek te onderzoeken objecten) en een audit jaarplan. De frequentie en prioriteitstelling van de uit te voeren audits wordt in overleg met het bestuur vastgesteld. De eerste audits door de sleutelfunctie zullen worden uitgevoerd in 2021.

7.10 Contacten met de toezichthouders

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders ter bescherming van de (oud-) deelnemers en pensioengerechtigden. In het verslagjaar heeft de AFM een thema-onderzoek gedaan bij pensioenfondsden die het opbouwpercentage in 2020 (ten opzichte van 2019) hadden verlaagd, waaronder ook bij SPOA. De AFM constateerde hierbij dat in de communicatie niet direct werd verwezen naar het gewijzigde pensioenreglement en de mogelijkheid om dit reglement op te vragen. Hiermee voldoet de communicatie niet aan de eisen van de Pensioenwet. AFM heeft SPOA verzocht om deelnemers in de toekomst expliciet en met een verwijzing te informeren over de beschikbaarheid van het gewijzigde pensioenreglement, maar vond het niet nodig om formele maatregelen te nemen. Het bestuur heeft inmiddels actie ondernomen om dergelijke omissies te voorkomen. De (overige) punten in de terugkoppeling van de AFM zijn besproken en beoordeeld door de communicatiecommissie, waarna een schriftelijke terugkoppeling is verzorgd aan de AFM.

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen en pensioenfondsden. Het doel van DNB is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. SPOA informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Uiterlijk 30 juni legt het pensioenfonds het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert SPOA aan DNB over zijn financiële positie.

De thema's waarover SPOA in 2020 op verzoek van DNB heeft gerapporteerd zijn:

- Inrichting sleutelfuncties IORPII;
- Niet-financiële risico's (sectorbrede vragenlijst);
- ESG (milieu, maatschappij en governance) (sectorbrede vragenlijst).

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt toezicht op de naleving van de privacywetgeving. Door of namens SPOA zijn in 2020 twee datalekken aan deze toezichthouder gemeld.

In 2020 zijn aan SPOA geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders DNB en AFM geen aanwijzingen aan SPOA gegeven. Ook is er geen bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van SPOA gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

7.11 Gevolgen coronacrisis

De coronacrisis als gevolg van de COVID-19 pandemie heeft een ongekend grote impact gehad op de samenleving en daardoor ook op het fonds. Het bestuur heeft de ontwikkelingen met betrekking tot COVID-19 nauwgezet gevolgd om waar nodig tijdig passende maatregelen te kunnen nemen. De risico's en gevolgen van de coronacrisis zijn zowel financieel (sterk neergaande beurskoersen) als niet-financieel van aard (mogelijke verstoring operationele kritische processen en continuïteit bestuur / bestuurlijke besluitvorming). Over de financiële gevolgen voor ons fonds leest u meer in hoofdstuk 5 Beleggingen.

Gevolgen voor deelnemers en pensioengerechtigden

Ons fonds heeft de website zo ingericht dat actuele ontwikkelingen en maatregelen vanwege de coronacrisis goed zijn te vinden. Tevens zijn deelnemers via email van de ontwikkelingen op de hoogte gehouden.

Voor onze deelnemers en pensioengerechtigden was de voornaamste boodschap dat de uitkering van pensioenbetalingen zonder problemen doorloopt. Er zijn nauwelijks problemen geweest met de incasso van de pensioenpremies bij de deelnemers.

Waarborgen continuïteit kritische processen

Onze belangrijkste uitbestedingspartij AZL en onze vermogensbeheerders konden de continuïteit van de kritische processen voor ons fonds garanderen. Zij konden laten zien dat zij voldoende maatregelen hadden getroffen om ervoor te zorgen dat de kritische bedrijfsprocessen doorlopen. Ook bij een totale lock-down (en kantoren niet meer betreden mogen worden) en/of wanneer meer dan 30% van het personeel uit komt te vallen vanwege ziekte. SPOA is steeds goed op de hoogte gesteld door de uitbestedingspartijen over de gevolgen van de maatregelen van het RIVM en de overheid.

Waarborgen continuïteit bestuurlijke besluitvorming

Het bestuur heeft bij aanvang van de COVID-19 pandemie een crisisteam ingesteld dat bestaat uit de voorzitter van het bestuur, de voorzitter van de beleggingscommissie en het bestuursbureau. Het crisisteam heeft het mandaat van het bestuur om die maatregelen te treffen die naar haar inzicht vereist zijn en legt hier nadien verantwoording over af aan het bestuur. In de praktijk hoefde het crisisteam geen gebruik te maken van dit mandaat, gezien de korte lijnen en goede bereikbaarheid van alle bestuursleden. Ondanks dat de werkzaamheden van bestuursleden in de apotheek ervoor zorgde dat zij mogelijk iets meer gezondheidsrisico liepen, is geen enkel bestuurslid uitgevallen wegens ziekte.

SPOA heeft onverkort de protocollen en richtlijnen van het RIVM en de overheid gevolgd. Dat had tot gevolg dat de meeste vergaderingen in 2020 digitaal via videoconferencing plaatsvonden. Deze technologie stelde het bestuur en de commissies in staat de vergaderingen zoals gepland te laten plaatsvinden en daarbij tot gedegen besprekingen en besluitvorming te komen.

Het bestuur heeft een calamiteitenplan vastgesteld waarin de afspraken die verband houden met de coronacrisis zijn vastgelegd.

7.12 Nieuw pensioenstelsel

Op 12 juni 2020 hebben het kabinet, de werkgevers en de vakbonden een akkoord bereikt over de uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel. Het doel is om een duurzaam pensioenstelsel te creëren dat:

- Eerder perspectief biedt op een koopkrachtig pensioen
- Pensioen transparanter en persoonlijker maakt
- Beter aansluit bij de ontwikkelingen in de maatschappij en op de arbeidsmarkt

De verwachting is dat de nieuwe wetgeving per 1 januari 2023 bekend is en dat alle pensioenregelingen in Nederland uiterlijk op 1 januari 2027 moeten zijn omgezet naar het nieuwe pensioenstelsel. Naar verwachting is het mogelijk om in elk geval vanaf 1 januari 2024 pensioen op te bouwen volgens het nieuwe pensioenstelsel.

In 2020 hebben het bestuur van SPOA, de beroepspensioenvereniging BPOA en het verantwoordingsorgaan van SPOA gesproken over de vraag wat deze ontwikkelingen betekenen voor de openbare apothekers. Niet alleen het pensioenakkoord maar ook de resultaten uit de meest recente ALM-studie hebben SPOA doen besluiten om in overleg te treden met BPOA over de houdbaarheid van de huidige pensioenregeling. De resultaten uit de ALM-studie maakten namelijk duidelijk dat de risico's op korten, gezien de lage dekkinggraad, op de korte termijn fors zijn. SPOA en BPOA richten zich daarom op een wijziging van de pensioenregeling per 1 januari 2024. In eerste instantie is met name gekeken naar het proces dat moet worden doorlopen om te komen tot een

nieuwe pensioenregeling voor apothekers en een keuze om de bestaande pensioenopbouw al dan niet in te varen in het nieuwe pensioencontract.

SPOA en BPOA hebben besloten om dit omvangrijke traject op projectbasis op te pakken. Er is een profielschets voor een onafhankelijk projectmanager opgesteld. Dit heeft in december 2020 geleid tot het verlenen van de opdracht voor het projectmanagement aan de heer D. Vis.

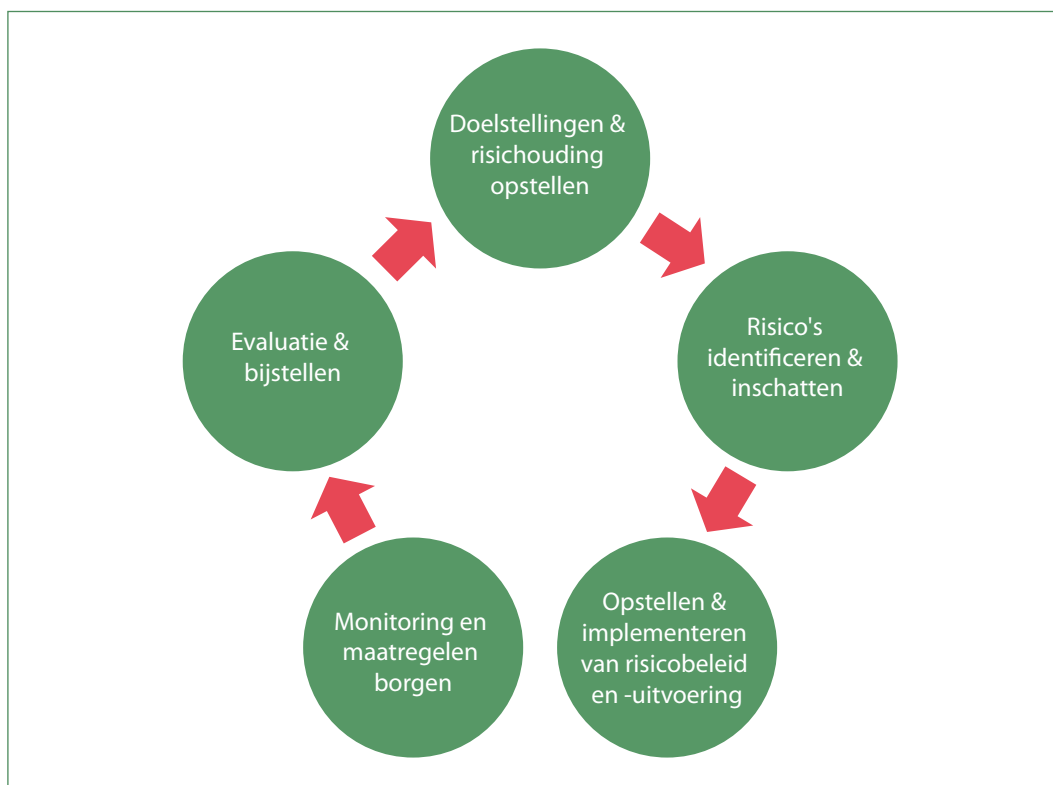
8. Integraal Risicomanagement

8.1 IRM-Beleid

Het risicobeheer van SPOA is integraal ingericht en Integraal Risicomanagement (hierna: IRM) is één van de kerntaken binnen SPOA. SPOA ziet IRM als een middel om op een beheerste wijze de doelstellingen van het fonds te bereiken.

Het IRM-beleid en de risicomanagementcyclus van SPOA zijn vastgelegd in het beleidsdocument Integraal Risicomanagement. Het IRM beleidsdocument omvat onder andere de risicostrategie, tolerantiegrenzen, governance en een overzicht van het integraal risicomanagementproces. Het IRM beleid is kader-stellend voor de integrale benadering van risico's en risicobeheersing voor onderliggende beleidsdocumenten.

Integraal risicomanagement is een doorlopend proces. De navolgende risicomanagement cyclus wordt toegepast, bestaande uit vijf verschillende processtappen:

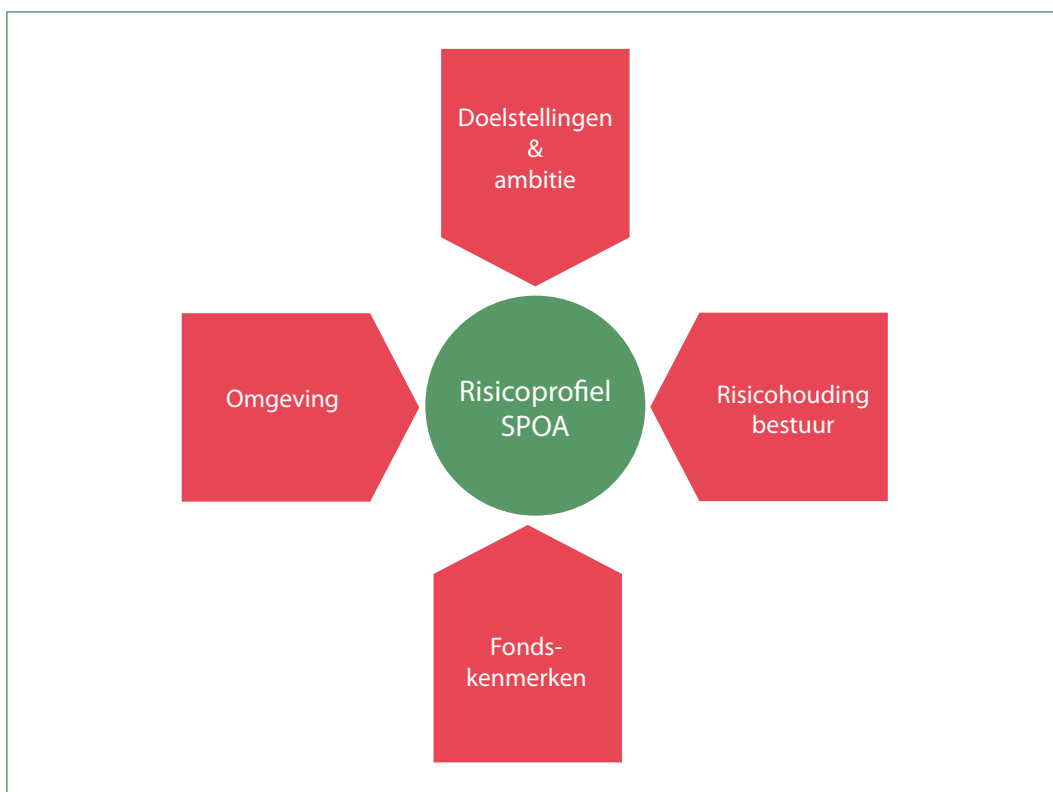

8.2 Risicohouding

De mate waarin het bestuur bereid is risico's te nemen vloeit onder andere voort uit de doelstellingen en ambitie van het pensioenfonds. Dit is vertaald in een risicohouding.

De doelstelling, ambitie, fondskenmerken en omgeving bepalen voor een groot gedeelte met welke risico's het fonds te maken heeft.

De risicohouding van het pensioenfonds dient een afspiegeling te zijn van de risicohouding van de verschillende stakeholders, zoals de beroepspensioenvereniging, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

De risicohouding vormt de basis voor:

- De aanvaarding van de opdracht van de beroepspensioenvereniging door het fonds;
- Het vaststellen van het beleid door het fondsbestuur;
- De verantwoording achteraf van het fondsbestuur over het gevoerde beleid.

Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het pensioenfonds nog haalbaar is in een jaarlijks uit te voeren haalbaarheidstoets. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald. Indien dit niet het geval is, zal zo nodig de ambitie worden bijgesteld.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is o.a. gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

1. Het fonds streeft naar een waardevast pensioen:
 - Het fonds hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke toeslagstaffel als leidraad voor de voorwaardelijke toeslagverlening. De voorwaardelijke toeslagverlening wordt daarnaast gemaximeerd op 1,5%.
 - Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het realiseren van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente;
 - Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uitlegbaar dat toeslagen worden verlaagd. Verlagen van de pensioenaanspraken en -uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden. Partijen zien een cumulatieve verlaging van pensioenaanspraken en -uitkeringen van 25% over 15 jaar als het absolute maximum.
2. Het door BPOA vastgestelde premieniveau wordt gezien als maximum:
 - De uit de uitvoeringsovereenkomst voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is;
 - Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
3. De risicobereidheid is gerelateerd aan de volgende uitgangspunten:
 - De duratie van SPOA en het percentage gepensioneerden is vergelijkbaar met een gemiddeld fonds in Nederland;
 - Uit het risicobereidheidsonderzoek blijkt dat vier op de vijf deelnemers, slapers en pensioengerechtigden voor enige vorm van risico gaan, met of zonder bodem. Een op de vijf wil geen enkele vorm van risico lopen. Daarmee heeft de achterban van SPOA een wat hoger dan gemiddeld risicoprofiel.

Over de kwantitatieve lange termijn risicohouding wordt nader ingegaan in de paragraaf over de haalbaarheidstoets.

8.3 Periodieke risicoanalyse

Als onderdeel van het integraal risicomangement wordt periodiek een integrale risicoanalyse uitgevoerd door het bestuur.

De resultaten van de periodieke risicoanalyse worden vastgelegd in de risico control matrix zoals omschreven in het IRM-beleid.

De risico control matrix bevat een overzicht van alle door SPOA onderkende risico's, alsmede de relevante beheersmaatregelen. Periodiek zal SPOA een nieuwe integrale risicoanalyse uitvoeren, waarmee ook de risico control matrix en de relevante beheersmaatregelen bijgewerkt worden.

Binnen de risicotaxonomie onderscheidt SPOA vier hoofdcategorieën, welke nader zijn onderverdeeld naar risicocategorieën met daaronder verschillende sub risico's. Onderstaand worden de hoofdcategorieën en risicocategorieën van SPOA weergegeven.

Besturing	Kapitaalmanagement	Regeling & uitvoering	Communicatie & Reputatie
– Strategisch risico – Omgevingsrisico – Juridisch risico – Besturing fonds en organisatie (incl Integriteitsrisico) – Beheerste bedrijfsvoering	– Matching- en renterisico – Marktrisico – Kredietrisico – Valutarisico – Liquiditeitsrisico – Inflatierisico – Concentratierisico – Actief beheer risico – ESG risico – Kostenrisico – Dekkingsgraadrisico – Verzekeringstechnisch risico	– Operationeel risico – Continuïteitsrisico – IT risico – Databeveiligingsrisico – Datakwaliteit – Uitbestedingsrisico – Incidenten	– Communicatierisico – Reputatierisico

8.4 Risicobeheer

SPOA heeft alle operationele activiteiten uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de beheersing van de operationele risico's in de uitvoering.

Essentieel voor de borging van het integraal risicomanagement is het inrichten van een heldere governance structuur met duidelijk vastgelegde taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. SPOA hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Het bestuur is in staat zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot risicomanagement te nemen;
- Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van de besluitvorming en processen: degenen die het risico nemen zijn tevens verantwoordelijk voor het beheersen van de bijbehorende risico's; en
- De risicomanagementfunctie / sleutelfunctiehouder risicobeheer (en overige controle functies) zijn onafhankelijk van degenen die het risico nemen en managen.

De commissies zijn hierbij verantwoordelijk voor de processen en het beheersen van de bijbehorende risico's. De tweede lijn ondersteunt en houdt toezicht op de risicomanagementactiviteiten die worden uitgevoerd door de commissies. De verantwoordelijke voor de derde lijn toetst de inrichting en werking van het uitgevoerde risicomanagement en geeft daarover een onafhankelijk, objectief oordeel.

Visitatiecommissie		
Bestuur		
Uitvoering	Controle	Assurance
– Beleggingscommissie – Pensioencommissie – Communicatiecommissie	– Sleutelfunctiehouder risicobeheer – Risicomanager – Compliance officer	– Sleutelfunctiehouder interne audit – Accountant – Certificerend actuaris

De sleutelfunctiehouder risicobeheer beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Met de risicobeheerfunctie wordt beoogd dat SPOA een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. Dit betreft zowel de financiële als niet-financiële risico's. Het risicobeheersysteem bestrijkt minimaal de volgende onderdelen bij het pensioenfonds of bij partijen aan wie activiteiten zijn uitbesteed die zich kunnen voordoen op de volgende terreinen:

- Aangaan van verzekeringstechnische verplichtingen en reservevorming;
- Afgestemd beheer van activa en passiva;
- Beleggingen, met name derivaten, securitisaties en vergelijkbare verbintenissen;
- Beheer van de liquiditeiten en geconcentreerde posities;
- Beheer van het operationele risico (o.a. risico's betreffende de pensioenuitvoering);
- Verzekering en andere risicobeperkingstechnieken;
- Milieu-, sociale en governance risico's met betrekking tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan.

Naast deze controlerende rol heeft de sleutelfunctiehouder ook een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Tevens levert de sleutelfunctiehouder een belangrijke bijdrage aan de beheersing van de risico's en de rapportage hierover aan het bestuur.

De sleutelfunctiehouder heeft een rapportage- en meldingsverplichting. De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur en de visitatiecommissie indien er "materiële bevindingen" zijn.

De sleutelfunctiehouder heeft tevens een meldplicht. De sleutelfunctiehouder dient zo spoedig mogelijk te melden aan DNB indien het bestuur geen passende corrigerende maatregelen heeft genomen nadat het bestuur is geïnformeerd over (a) risico's of (b) inbreuken.

De inrichting van de riskgovernance leidt tot een meer complete besluitvorming, waarin risico's aantoonbaar worden meegenomen in de besluitvorming. In het besluitvormingsproces zijn de commissies van SPOA verantwoordelijk voor het voorbereiden van beleidsvoorstellen voor het bestuur. De commissies kunnen hierbij, indien gewenst, worden geadviseerd. De commissies zijn vervolgens verantwoordelijk voor het inhoudelijk beoordelen van het advies. Op basis hiervan stellen de commissies een beleidsvoorstel, inclusief risicoparagraaf, op. Het voorstel wordt, indien nodig bevonden, vervolgens gedeeld met de risicomanager, die het voorstel toetst aan de uitgangspunten en het risicobeleid / kaders van SPOA. Hierbij ondersteunt de risicomanager de sleutelfunctiehouder risicobeheer bij het beoordelen van de impact op andere risico's en daarmee het bewaken van het overall risicoprofiel van SPOA. Het voorstel inclusief de risicoparagraaf en risico opinie worden vervolgens naar het bestuur gestuurd en integraal door het bestuur besproken.

8.5 Financieel crisisplan

SPOA heeft een financieel crisisplan. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke procedures doorlopen moeten worden en hoe wordt gecommuniceerd. Het bestuur kan daarmee slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is opgenomen in de ABTN.

8.6 ERB

SPOA voert tenminste eenmaal per drie jaar een eigen risicobeoordeling uit. Het doel van de eigen risicobeoordeling is het verkrijgen van inzicht in samenhang tussen fondsstrategie, materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie en aanspraken van deelnemers. De eigen risicobeoordeling wordt binnen twee weken na vaststelling naar DNB verzonden.

In Q4 van 2020 is SPOA gestart met de uitvoering van de eerste ERB. Deze wordt in 2021 afgerond.

8.7 Operationele risico's

SPOA heeft alle operationele activiteiten uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de beheersing van de operationele risico's in de uitvoering. De operationele risico's worden onderverdeeld in financiële risico's en niet-financiële risico's:

Financiële risico's

Onderstaande tabel geeft uitleg van de financiële risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
S1 renterisico	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen enerzijds en van de verplichtingen anderzijds niet gelijk zijn (duration mismatch)
S2 risico zakelijke waarden (aandelen)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waarde wijzigingen plaatsvinden
S3 Valuta	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
S4 Grondstoffen	SPOA belegt niet in grondstoffen
S5 kredietrisico	Het fonds loopt het risico dat creditspreads wijzigen en daarmee de waarde van beleggingen waarvoor sprake is van kredietrisico, zoals bedrijfsobligaties of gestructureerde producten.
S6 Verzekeringstechnisch risico	Het risico dat het fonds met haar deelnemers loopt op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.
S7 Liquiditeitsrisico	Het risico dat het fonds loopt om niet aan haar betalingsverplichtingen (zoals de uitkeringen) te kunnen voldoen door het niet hebben van voldoende liquide financiële middelen.
S8 Concentratie risico	Het risico dat het fonds loopt bij een te grote concentratie beleggingen bij één tegenpartij.
S9 Operationeel risico	Het operationeel risico is het risico op verlies als gevolg van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of externe gebeurtenissen.
S10 Actief beheer risico	Het actief beheer risico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille.

De financiële positie van SPOA is onder andere afhankelijk van de beleggingsresultaten. Ook kan het bestuur de uitvoeringskosten beheersen en zo bijdragen aan zo acceptabel mogelijke pensioenkosten. Elders in dit jaarverslag leest u meer over de uitvoeringskosten.

Niet-financiële risico's

Niet-financiële risico's zijn risico's waar in beginsel geen vergoeding tegenover staat. Het bestuur heeft de niet-financiële risico's geïdentificeerd en onderverdeeld in de categorieën "operationeel risico", "IT risico", "omgevingsrisico", "uitbestedingsrisico", "integriteitsrisico" en "juridisch risico".

Na de identificatie en risicoanalyse heeft het bestuur beheersmaatregelen voor niet-financiële risico's geformuleerd, die worden toegepast, gemonitord en geëvalueerd op effectiviteit en waar nodig worden bijgesteld.

Operationeel risico

Het bestuur stelt hoge eisen aan de interne organisatie én aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn en evalueert daarom periodiek zichzelf en de uitbestedingspartijen. De uitvoering en de beheersing van de operationele risico's worden onder meer gemonitord door de beoordeling van SLA- en risicorapportages en ISAE3402 (type II) of soortgelijke rapportages. Daarnaast vinden periodiek gesprekken plaats met de uitbestedingspartijen.

Uitbestedingsrisico

Het bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregeling(en) dan wanneer uitvoering in eigen beheer zou plaatsvinden. Het bestuur heeft een uitbestedingsbeleid geformuleerd. Hierover leest u meer elders in dit bestuursverslag.

Juridisch risico

SPOA laat haar juridische documenten waar mogelijk toetsen en monitort de overeenkomsten met derden aan de hand van een contractenregister.

Integriteitsrisico

Om het reputatierisico te beheersen heeft het bestuur een gedragscode, een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling vastgesteld. Compliance meldingen zijn een vast onderwerp op de bestuursagenda. In 2020 is een grondige actualisering van de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) uitgevoerd.

IT-en cyber security-risico

Dit risico krijgt steeds meer aandacht van het bestuur, in 2020 onder meer met de implementatie van het in 2019 aangepaste IT-beleid. Het risico voor het Fonds is dat bij het niet voldoen aan wet- en regelgeving een boete zal worden opgelegd. Daarnaast kan er sprake zijn van reputatieschade bij het niet accuraat omgaan met privacy gevoelige data. In 2020 hebben zich geen IT-incidenten voorgedaan.

9. Vooruitblik komend boekjaar en visie nabije toekomst

9.1 Coronacrisis

Het bestuur blijft de ontwikkelingen rond covid-19 ook in 2021 nauwgezet volgen, om waar nodig, tijdig passende maatregelen te kunnen nemen.

9.2 Financiële positie

De financiële situatie is na 31 december 2020 verbeterd. Dit komt doordat de marktrenten zijn gestegen en doordat beleggingen meer waard werden.

9.3 Stapsgewijze invoering UFR-methode

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. DNB heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Samen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

9.4 Vooruitblik 2021 beleggingen

De vooruitblik voor de beleggingen is opgenomen in paragraaf 5.4

9.5 Nieuw pensioenstelsel

Het project om te komen tot een nieuwe pensioenregeling voor de openbare apothekers is in 2020 opgezet (zie paragraaf 7.12) en wordt de komende jaren uitgevoerd. De insteek is om zo spoedig mogelijk – per 1 januari 2024 – een nieuwe toekomstbestendige pensioenregeling in te voeren. Begin 2021 is het projectplan voor de Oriëntatie- en ontwerpfasen vastgesteld en opgestart. Deze fase loopt van januari 2021 tot februari 2022.

9.6 Datakwaliteit

Mede doordat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel eraan komt, besteedt SPOA extra aandacht aan datakwaliteit. Dit krijgt in 2021 verder vorm door middel van het opstellen een datakwaliteitsbeleid en dat te implementeren.

10. Organisatie pensioenfonds

Samenstelling bestuur

Bestuur per 31 december 2020

Voorzitter	Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens (1959), apotheker n.p.
Secretaris/penningmeester	J.P. Boelstra (1950), apotheker
Leden	Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge (1986), apotheker Mw. C.R.C. Huizinga-Arp (1967), apotheker R.A.L. Heijn (1965), extern bestuurder

In juni 2020 is P.M. Dantuma (1985), apotheker, benoemd als aspirant-bestuurslid.

De bestuursleden van het pensioenfonds worden door de beroepspensioenvereniging BPOA voorgedragen.

Samenstelling commissies

Beleggingscommissie

Voorzitter	R.A.L. Heijn J.P. Boelstra
Extern lid	R.J. van Asselt

Pensioencommissie

Voorzitter	Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge J.P. Boelstra Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
------------	---

Communicatiecommissie

Voorzitter	Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie-ten Berge Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
------------	--

Samenstelling vaste werkgroepen

Werkgroep bestuur & Organisatie

Voorzitter	Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
	Bestuursbureau

Werkgroep financieel

Voorzitter	Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Penningmeester	J.P. Boelstra
	Bestuursbureau

Werkgroep risico

Sleutelfunctiehouder risicobeheer	Mw. C.R.C. Huizinga-Arp
	Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	Mw. M. van der Werf
Adviserend actuaire en operationeel risicobeheer	Mw. L.J.C.M. Thissen

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

Voorzitter	Mw. J.M.H. Bezemer – Biermans (1966)
Secretaris	J.C. Kortekaas (1952)
	C.B.M. Heerkens (1956)
	R. Bartels (1988)

Samenstelling Visitatiecommissie boekjaar 2020

Via Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen

Voorzitter	M.J.G. Driesen
	Mw. P. Huisman
	E. Gostelie

Organisatie per 31-12-2020

Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V.
Beleggingsadviseur	M.W. Thomassen, AON
Communicatieadviseur	R. Simon, Bureau voor Pensioencommunicatie
Adviseur VO	C. van der Sluis
Pensioenbeheer	AZL N.V.
Beleggingen	Acadian Asset Management Ltd.
	Actiam N.V.
	BlackRock Investment Management Ltd.
	PIMCO Europe Ltd.
	CBRE Nederland
	LaSalle Investment Management
Custodian	Caceis Bank
Adviserend Actuarissen	Mw. L.J.C.M. Thissen en Mw. M.J.A. Klein, Sprengels & Verschuren
Accountant	P.A.E. Dirks RA, Ernst & Young Accountants LLP
Certificerend Actuaris/ sleutelfunctie actuair	J.M.J. Tol, Triple A - Risk Finance Certifications B.V.

Compliance Officer	E. Klijn, PFsupport
Privacy Officer	K. den Blanken, Sprenkels & Verschuren
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	M. van der Werf, Montae & Partners B.V.
Houder sleutelfunctie interne audit	R. de Waard, BDO Advisory B.V.
Vervuller sleutelfunctie interne audit	BDO Advisory B.V.

11. Overzicht rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfondsen zijn er bepalingen die altijd een toelichting veronderstellen. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2020 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 7 'Governance' over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het Verantwoordingsorgaan of het Belanghebbendenorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' onder 'Diversiteit' rapporteert het bestuur over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.
Norm 47 Het Intern Toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In hoofdstuk 1 'Karakteristieken van SPOA' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 5 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 7 'Governance' rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2 'Pensioenbeheer' wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Vastgesteld te Den Haag d.d. 23 juni 2021

Het bestuur

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Voorzitter

Dhr. J.P. Boelstra
Secretaris/Penningmeester

Dhr. R.A.L. Heijn

Mw. C.R.C. Huizinga-Arp

Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie ten Berge

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) toetst op welke wijze het bestuur van SPOA invulling geeft aan zijn taak. Het VO geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het bestuur en is bevoegd een oordeel te geven over het handelen van het bestuur het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO beoordeelt of er op een evenwichtige manier rekening gehouden wordt met de belangen van alle deelnemers van het fonds. De taken van het VO zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Het jaar 2020

Het jaar 2020 was een bewogen jaar door de impact die de coronacrisis had op de samenleving en zo ook op SPOA. Het pensioenfonds heeft de crisis zowel financieel als organisatorisch perfect doorstaan.

In 2020 bestond het VO uit Jolanda Bezemer (voorzitter), Johan Kortekaas (secretaris) en de leden Chris Heerkens en Ron Bartels. Cor van der Sluis is verbonden aan het VO als extern adviseur. Het contact met het bestuur was goed. De voorzitters hebben regelmatig overleg gehad en ook de overige leden zijn regelmatig door het bestuur bijgepraat, zowel informeel als formeel.

Diverse bijeenkomsten hebben plaatsgevonden, o.a. een sessie waarbij het VO, BPOA en SPOA zich georiënteerd hebben op de toekomst van ons pensioenfonds. Bovendien is er met de komst van het nieuwe pensioenstelsel een moment aangebroken om keuzes te gaan maken. In dit proces heeft het VO te kennen gegeven volledig geïnformeerd te willen worden, maar niet aanwezig te willen zijn bij besluit- en meningsvormende samenkomsten van BPOA en SPOA, waardoor wij een onafhankelijk oordeel kunnen vormen.

Adviezen

In 2020 hebben wij desgevraagd achtereenvolgens advies uitgebracht over het communicatiebeleid, het premiebeleid, het beloningsbeleid en het addendum op de uitvoeringsovereenkomst SPOA met BPOA. Vooral de laatste adviesaanvraag betekende een verduidelijking in de relatie SPOA met BPOA.. Het VO heeft na overleg met het bestuur advies uitgebracht inzake de voordracht van de visitatiecommissie

Het VO in 2020

Ook de samenstelling van het VO is besproken, welke de komende jaren nog gelijk zal blijven in het kader van continuïteit rondom de overgang naar een nieuwe pensioenregeling. In 2020 heeft het VO een zelfevaluatie uitgevoerd. Het VO vergaderde 7 keer, waarvan 4 maal op locatie.

De visitatie over 2020 is met de betreffende commissie besproken en brengt geen nieuwe punten aan het licht. Het VO adviseert het bestuur de genoemde punten onder andere met betrekking tot het vastleggen van de bestuursbesluiten te implementeren.

Het belang van een goede scenarioplanning mede in het licht van de keuzes voor een nieuw pensioencontract onderschrijft het bestuur. Voor het VO is dit een van de speerpunten voor 2021.

Uitgevoerde beleid.

Op grond van de werkzaamheden van het VO en kennisgenomen hebbende van het rapport van de visitatiecommissie en de verantwoording van het bestuur middels het jaarverslag is het VO van oordeel dat het bestuur over 2020 goed heeft gehandeld om de pensioenregeling op een beheerste en evenwichtige wijze uit te voeren.

Tot slot

Het VO onderkent dat het bestuur ook in 2021 voor grote uitdagingen staat in het licht van de externe ontwikkelingen en wenst het bestuur hierbij succes.

Het VO ziet ook voor 2021 weer uit naar een prettige samenwerking.

Reactie van het bestuur

In het afgelopen jaar is er veelvuldig contact geweest tussen het bestuur en het VO. In de eerste helft van 2020 was met name de coronacrisis de aanleiding. Het bestuur heeft het VO zoveel mogelijk meegenomen in de ontwikkelingen en de impact die deze hadden op de situatie bij SPOA. In deze woelige periode heeft het bestuur de steun van het VO als zeer prettig ervaren. In de tweede helft van 2020 verschoof de aandacht meer en meer naar het pensioenakkoord. Het VO is vanaf het begin nauw betrokken bij de sessies die het bestuur samen met BPOA organiseerde om een goed beeld te krijgen van de impact van het pensioenakkoord op de regeling van SPOA. Het VO is zich goed bewust van zijn rol in het geheel en heeft terecht aangegeven prijs te stellen op de betrokkenheid in het beeldvormingsproces, maar niet te kunnen participeren in het besluitvormingsproces. Op deze manier kan het VO zijn rol bij het beoordelen en toetsen van voorstellen voor een nieuwe pensioenregeling op een onafhankelijke manier invullen.

De ontwikkeling van een nieuwe, toekomstbestendige pensioenregeling blijft voor het bestuur, net als voor het VO, een van de belangrijkste speerpunten in 2021 en de jaren daarna. Dat is een pittige klus, maar het bestuur heeft er vertrouwen in dat het dit samen met BPOA en het VO tot een goed einde zal brengen. De kritische en tevens ondersteunende rol die het VO daarbij aanneemt, en de kennis en de ervaring die de VO-leden daarvoor inzetten worden door het bestuur erkend en op prijs gesteld.

Intern toezicht

Oordeel en samenvatting visitatie 2020

Oordeel:

De visitatiecommissie (VC) is van mening dat het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA), in het jaar 2020, ruim voldoende is.

Vanuit haar taak, zoals beschreven in hoofdstuk 2, geeft de VC het volgende oordeel:

- Het beleid van het bestuur kwalificeert de VC als voldoende tot goed;
- De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert de VC als voldoende tot goed;
- De risicobeheersing vindt de VC voldoende;
- De evenwichtige belangenafweging vindt de VC voldoende.

Samenvatting:

De VC heeft het functioneren van het bestuur van het beroepspensioenfonds voor de Openbare Apothekers onderzocht en stelt vast dat het fonds in 2020 met een beoordeling ‘voldoende tot goed’ naar het oordeel van de VC voldoende “in control” was.

Het jaar 2020 werd ook voor SPOA in belangrijke mate beheerst door de impact van de Covid-19 crisis. Het bestuur heeft op deze calamiteit adequaat gereageerd, zowel qua communicatie naar de deelnemers als door middel van tijdelijke praktische aanpassing in haar korte termijn besturing van het fonds waardoor snel kon worden gehandeld. Met de succesvolle integratie van een fiduciair manager werd het vermogensbeheer verder geprofessionaliseerd. Een gedegen uitgevoerde strategische risicoanalyse, in combinatie met de geactualiseerde ALM, onderbouwde het onafwendbare einde van de huidige pensioenregeling. De keuze om zo spoedig mogelijk, per 2024, over te gaan naar een nieuw pensioencontract vond weerklink bij BPOA en in gezamenlijkheid werd besloten hiervoor een projectorganisatie in te richten, met daarbij o.a. speciale aandacht voor de noodzakelijke communicatie met de deelnemers. De einduitkomst van de strategische discussie, de zelfstandige levensvatbaarheid als pensioenfonds op langere termijn, staat nog niet vast. Naast deze goede, toekomstgerichte ontwikkelingen, in lijn met de voortgang van de afgelopen jaren, constateerde de VC ook een aantal zaken die verder opgepakt moeten worden. De effectuering van de inmiddels geldende IORP II regelgeving is nog niet afgerond. Slechts de SFH Actuarieel bleek tot rapportage van zijn bevindingen te zijn gekomen. Ondanks de in de laatste jaren gepleegde inspanningen in het risicomanagementdomein bleken de voortgang en de te verwachte resultaten onvoldoende. Een ander punt van aandacht betreft de (tijd)belasting van het bestuur en een wellicht mede daardoor onder druk staande ‘hygiëne’ (o.a. afhandeling en vastlegging acties/besluiten). De VC begrijpt de moeilijke omstandigheden gedurende 2020 en waardeert de gemaakte toekomstgerichte keuzes. Zij verwacht dat de in de laatste jaren ingezette lijn van verdere professionalisering opnieuw kan worden opgepakt. Onderstaande aanbevelingen zijn er dan ook met name op gericht om het bestuur meer ruimte te bieden om effectief met de toekomst aan de slag te gaan.

Aanbevelingen:

- Rond de strategiediscussie af en concretiseer het beleid voor de komende jaren;
- Prioriteer de effectiviteit van IORM dossier en de SFH-Risk;
- Verkort de bestuursagenda/actielijst, voorkom het risico van ‘de waan van de dag’, verminder de belasting van het bestuur, verhoog de ‘hygiëne’.

Reactie van het bestuur

In 2020 heeft de corona pandemie veel tijd en aandacht van het bestuur gevraagd en heeft het de manier van werken (misschien wel blijvend) veranderd. Voor het bestuur waren een aantal andere onderwerpen evenzeer van belang. De transitie naar een coördinerend vermogensbeheerder was een belangrijke stap in het verder optimaliseren van het vermogensbeheer. De strategische sessies hebben met het verschijnen van het Pensioenakkoord geleid tot de start van het project nieuwe pensioenregeling.

Het is goed om te zien dat de visitatiecommissie geconcludeerd heeft dat ook in deze crisisperiode het functioneren van het bestuur voldoende tot goed is.

Het bestuur neemt de aanbevelingen van de visitatiecommissie in overweging en neemt deze waar nodig op in haar actieplannen voor 2021. De meeste nadruk zal in het komende jaar liggen bij het project nieuwe pensioenregeling, maar ook de reguliere bestuurstaken worden niet uit het oog verloren. De implementatie van de sleutelfuncties interne audit en risicobeheer zal de benodigde aandacht krijgen.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	13.978	18.685
Aandelen	606.117	490.586
Vastrentende waarden	1.041.944	1.026.364
Derivaten	188.567	108.131
Overige beleggingen	358.104	321.052
	2.208.710	1.964.818
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	477	592
Vorderingen en overlopende activa [3]	50.041	59.920
Liquide middelen [4]	74.493	30.924
Totaal activa	2.333.721	2.056.254

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves [5]	-66.744	-81.865
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen [6]	2.205.770	2.014.771
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	477	592
Overige technische voorzieningen [8]	2.142	406
	2.208.389	2.015.769
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	192.076	122.350
Totaal passiva	2.333.721	2.056.254

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2020	2019
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	23.998	29.426
Indirecte beleggingsopbrengsten	194.705	268.746
Kosten van vermogensbeheer	-5.105	-4.663
	213.598	293.509
Premiebijdragen van deelnemers [11]	35.780	32.381
Saldo van overdrachten van rechten [12]	174	-874
Pensioenuitkeringen [13]	-39.141	-37.088
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Benodigd voor nieuwe aanspraken	-32.035	-30.513
Benodigde intresttoevoeging	6.573	4.092
Inkoop uit waardeoverdracht en stortingen	-91	1.065
Uitkeringen	39.381	37.280
Vrijgevallen voor kosten	1.063	1.007
Correcties en mutaties	-3.939	-2.993
Mutatie herverzekering	-115	-49
Resultaat op overlijden	273	-1.284
Wijziging rentetermijnstructuur	-288.159	-292.438
Wijziging grondslagen	88.579	0
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	-2.529	-1.606
	-190.999	-285.439
Mutatie overige technische voorzieningen [15]	-1.736	320
Herverzekering [16]	-98	-39
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-2.457	-2.256
Saldo van baten en lasten	15.121	514

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2020	2019
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	15.121	514

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2020	2019
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van deelnemers	36.126	32.746
Overgenomen pensioenverplichtingen	257	114
	36.383	32.860
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-39.116	-37.104
Overgedragen pensioenverplichtingen	-83	-906
Herverzekering	-96	-40
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.495	-2.630
Overige	-3	6
	-41.793	-40.674
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	24.082	29.882
Verkopen en aflossingen beleggingen	11.711.611	6.512.369
Overige	0	10
	11.735.693	6.542.261
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-11.681.024	-6.522.222
Kosten van vermogensbeheer	-5.690	-3.965
	-11.686.714	-6.526.187
Mutatie liquide middelen	43.569	8.260
Saldo liquide middelen 1 januari	30.924	22.664
Saldo liquide middelen 31 december	74.493	30.924

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is een beroepspensioenfonds opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Den Haag. De pensioenregeling wordt door de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) vastgesteld. Deelname is op grond van de verplichtstelling verplicht voor alle apothekers werkzaam in een openbare apotheek. Zij moeten zich aanmelden als deelnemer bij het pensioenfonds. SPOA heeft de plicht naar BPOA, de deelnemers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven.

De (statutaire) doelstelling van SPOA is overeenkomstig de bepalingen van de statuten, van de uitvoeringsovereenkomst en van het pensioenreglement, te zorgen voor een ouderdomsvoorziening voor apothekers en de verzorging van hun nagelaten betrekkingen, één en ander door middel van pensioen of andere uitkeringen, alsmede alle handelingen te verrichten die daartoe bevorderlijk zijn.

Het KvK-nummer van het fonds is 41150815

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 610 'Pensioenfonds' en BW 2 Titel 9.

Schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met BW 2 Titel 9 vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Dit geldt met name voor de voorziening pensioenverplichtingen en voor ramingen van kosten die betrekking hebben op het boekjaar, maar nog niet zijn gefactureerd. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. Ook de waardering van sommige beleggingen kan gebaseerd zijn op basis van schattingen. Dit betreft met name waarderingen van de beleggingen waarbij gebruik wordt gemaakt van onafhankelijke taxaties en nettocontantewaardeberekeningen en diverse schattingselementen ten behoeve van de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de "Methodiek bepaling marktwaarde" in de toelichting op de balans. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Schattingswijziging

Wijziging actuariële grondslagen

Het Actuariel Genootschap heeft in september 2020 de prognosetafel AG2020 gepubliceerd. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening met € 46.804.

Naast een actualisatie van de prognosetafel is eind 2020 ook de ervaringssterfte aangepast. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening met € 49.111.

Tevens zijn de partnerfrequenties en het leeftijdsverschil gewijzigd. De eerste heeft geleid tot een verlaging van de voorziening met € 184 en de tweede zorgt voor een verhoging met € 7.520.

In totaal heeft deze wijziging geleid tot een verlaging van de voorziening met € 88.579 (3,5%).

Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Daarnaast is de vaststelling van de reserve in de technische voorziening voor de risicodekking voor toekomstige arbeidsongeschikten gewijzigd. De wijziging van de vaststelling van de risicodekking zorgt voor prudentere reserve en leidt tot een negatief resultaat van € 3.571.

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien nagenoeg alle toekomstige voordelen en nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Per balansdatum bestaande valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen ultimo boekjaar geldende koersen. Verschillen ten opzichte van de contractkoers worden in de staat van baten en lasten verwerkt en als overlopende post dan wel belegging in de balans gepresenteerd.

Onroerende zaken

De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Aandelen

De aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. Aandelenfondsen waarvoor geen beurswaarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende intrinsieke waarde, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. Per juli 2020 zijn clearing instellingen overgestapt voor het waarderen van EUR renteswaps van Eonia-discontering naar Ester-discontering. CACEIS heeft de prijsbepalingsmethode aangepast om in overeenstemming te zijn met deze veranderingen op de markt.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. Deze zijn terug te vinden onder de kortlopende schulden.

Overige beleggingen

De ter beurze genoteerde overige beleggingen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de op ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde, eventueel gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De reserve voor algemene risico's dient ter dekking van algemene risico's van het fonds. Het saldo van de rekening van baten en lasten wordt aan de algemene reserve toegevoegd of onttrokken.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gesteld op de contante waarde van de volledige te bereiken aanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Overlevingstafel en ervaringssterfte

In het boekjaar is de prognosetafel AG2020, startjaar 2021, gehanteerd zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG). De ervaringssterfte behelst leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftekansen, zodat rekening wordt gehouden met de hogere levensverwachting van de pensioenfondspopulatie ten opzichte van de gehele bevolking. De ervaringssterfte is gelijkgesteld aan de ervaringssterfte voor het derde tertiële op basis van inkomen, waarbij de ervaringssterfte voor mannen gelijk is aan die voor vrouwen.

Rentetermijnstructuur

Er is gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december 2020, zoals gepubliceerd door DNB, met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR).

Toeslagverlening

Er wordt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen rekening gehouden met de onvoorwaardelijke toeslagverleningen van de actieve en gewezen deelnemers (1,5% tot de pensioenleeftijd) welke middels de betaalde premies worden gefinancierd. Er wordt geen rekening gehouden met voorwaardelijke toekomstige verhogingen van opgebouwde en toegekende pensioenen.

Aannames partner

Tot de pensioendatum worden de leeftijdsafhankelijke partnerfrequenties 'CBS 2020 incl. samenwonend' gehanteerd. Op de pensioendatum is de partnerfrequentie 100%. Na de pensioendatum wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd. Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar voor hoofdverzekerde man en één jaar voor hoofdverzekerde vrouw gesteld.

Opslag uitkeringsduur

In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening van 0,3% opgenomen ter compensatie van het feit dat er wordt uitgekeerd tot en met de maand waarin de deelnemer komt te overlijden.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Opslag wezenpensioen

Dit is een opslag van 0,5% van de voorziening van het latente partnerpensioen van niet-gepensioneerde deelnemers.

Opslag excassokosten

Voor toekomstige excassokosten wordt in de voorziening pensioenverplichtingen 2,7% gereserveerd.

Overige technische voorzieningen

Naast de voorziening pensioenverplichtingen is er een voorziening risicodekkingen aanwezig ter dekking van toekomstige premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Tot 2020 werd deze reserve jaarlijks gevoed door de betaalde risicopremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Deze risicopremie was 2,5% van de zuiver actuariael benodigde premie behorende bij volledige pensioenopbouw. Daartegenover vonden onttrekkingen plaats als gevolg van invalideren in een jaar. Naar aanleiding van de bevindingen in boekjaar 2019, is de reservering voor de toekomstige arbeidsongeschikten herzien. In 2020 is besloten om de voorziening van toekomstige arbeidsongeschikten vast te stellen op basis van tweemaal de opslag in de zuiver kostendekkende premie voor premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid. In onderstaand verloop is de wijziging van deze methodiek aangeduid met "wijziging vaststelling voorziening risicodekkingen".

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Voor de berekening van de gekapitaliseerde waarde van de verzekeringspolissen zijn dezelfde grondslagen aangehouden als voor de totale voorziening pensioenverplichtingen. Er is met betrekking tot de herverzekeringscontracten geen recht op resultatendeling overeengekomen.

Herverzekering

Het pensioenfonds is op stop-loss basis herverzekerd voor het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico bij Zwitserleven. Op de einddatum van het contract bepaalt de actuaire de som van de verschuldigde overlijdenskapitalen. Daarnaast wordt het jaarlijks eigen behoud bij elkaar opgeteld. Is de som van de kapitalen groter dan de som van het jaarlijkse eigen behoud, dan wordt het verschil uitgekeerd aan het pensioenfonds. Het risico bij de niet-actieven en het deel onder de stop-loss grens komt voor rekening van het fonds. Het contract is na 31 december 2019 verlengd.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan de dividendopbrengsten, na aftrek van dividendbelasting en kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van beleggingen;
- valutaverschillen;
- niet-gerealiseerde koersverschillen.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. De kosten vermogensbeheer worden in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten. Vanaf pagina 18 is een toelichting op de vermogensbeheerkosten opgenomen. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten zijn vastgesteld op basis van schattingen, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen.

Premiebijdragen

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen, extra premies en bijdrage aan de kosten worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Saldo van overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofd van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de betalingen aan uitkeringsgerechtigden die betrekking hebben op het boekjaar.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Interne uitvoeringskosten ten aanzien van vermogensbeheer worden in mindering gebracht bij de beleggingsopbrengsten.

Bestemming van het saldo

Het resultaat ultimo jaar wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen/ Verstrekk- ingen	Verkopen aflossingen	Koers- verschillen	Stand ultimo 2020
Onroerende zaken					
Indirect vastgoed	18.685	2.871	-6.179	-1.399	13.978
Aandelen					
Aandelen indirect	404.289	53.337	0	41.805	499.431
Aandelen direct	86.297	108.460	-88.859	788	106.686
	490.586	161.797	-88.859	42.593	606.117
Vastrentende waarden					
Obligaties	983.667	837.134	-812.378	15.590	1.024.013
Index obligaties ¹⁾	33.997	20.769	-38.647	1.812	17.931
Repo ²⁾	8.700	10.312.700	-10.321.175	-225	0
	1.026.364	11.170.603	-11.172.200	17.177	1.041.944
Derivaten					
Valutaderivaten	6.270	0	-42.051	42.585	6.804
Rentederivaten	89.051	0	-2.389	91.951	178.613
Aandelenderivaten	0	4	-31	27	0
	95.321	4	-44.471	134.563	185.417
Overige beleggingen					
Hedgefonds	109.785	0	0	6.513	116.298
Geldmarktfondsen	211.267	345.749	-313.910	-1.300	241.806
	321.052	345.749	-313.910	5.213	358.104
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.952.008	11.681.024	-11.625.619	198.147	2.205.560

1) Index obligaties, ook wel Inflation-linked bonds (ILB) genoemd, zijn rentedragende schuldbewijzen waarvan de hoofdsom is geïndexeerd aan de inflatie.

2) Een repo is een overeenkomst tussen twee partijen waarbij de ene partij een effect aan de andere partij verkoopt en zich ertoe verbindt dit effect in de toekomst terug te kopen. Een repo is een soort onderpandlening. De verkopende partij is de partij die het geld leent en de kopende partij is de partij die het geld uitleent en het onderpand neemt.

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Koers- verschillen	Stand ultimo 2020
Derivaten (passiva zijde)					
Valutaderivaten	3.216				1.886
Rentederivaten	9.594				1.264
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds passiva zijde	12.810				3.150
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	1.964.818				2.208.710
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	22.243				65.289
Vorderingen/schulden uit hoofde van ontvangen collateral	9.148				-148.809

Het pensioenfonds heeft eind 2020 € 2,9 miljoen (2019: € 8,2 miljoen) aan onderpand ontvangen (waarvan € 1,2 miljoen pending) in de vorm van (staats)obligaties en € 186,8 miljoen (2019: € 38,6 miljoen) aan onderpand ontvangen (waarvan € 0,4 miljoen pending) in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2020 € 38,0 miljoen (2019: € 47,7 miljoen) aan onderpand verstrekt (waarvan € 10 pending) in de vorm van liquiditeiten en € 90 (2019: € 0,5 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden. Het fonds is juridisch en economisch eigenaar van deze beleggingen en stelt geen deel van de beleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

	Directe markt- notering	Onafhanke- lijke taxaties	NCW berekening	Andere methode	Stand ultimo 2020
Onroerende zaken					
Indirect vastgoed	50	0	0	13.928	13.978
Aandelen					
Aandelen indirect	499.431	0	0	0	499.431
Aandelen direct	106.686	0	0	0	106.686
	606.117	0	0	0	606.117
Vastrentende waarden					
Obligaties	1.041.944	0	0	0	1.041.944
Derivaten					
Valutaderivaten	0	0	6.804	0	6.804
Rentederivaten	0	0	178.613	0	178.613
	0	0	185.417	0	185.417
Overige					
Hedgefonds	0	0	0	116.298	116.298
Geldmarktfondsen	241.806	0	0	0	241.806
	241.806	0	0	116.298	358.104
Totaal belegd vermogen	1.889.917	0	185.417	130.226	2.205.560

Aansluiting beleggingen tussende jaarrekening en de Risicoparagraaf o.b.v. look through ¹⁾:

	Stand ultimo 2020	Interest	Toepassen Look Through	Stand ultimo 2020 conform risico- paragraaf
Onroerende zaken	13.978		13.663	27.641
Aandelen	606.117		-14.551	591.566
Vastrentende waarden	1.041.944	7.096	-4.333	1.044.707
Geldmarktfondsen	241.806		0	241.806
Derivaten	185.417	2.202	4	187.623
Hedge funds	116.298		0	116.298
Depotbank(en)	65.289	-7	5.217	70.499
Totaal	2.270.849	9.291	0	2.280.140

1) De cijfers in de risicoparagraaf zijn op basis van look through. De cijfers in de jaarrekening niet.

	2020	2019
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Vordering met betrekking tot pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	592	641
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-115	-49
Stand per 31 december	477	592
SPOA heeft het overlijdensrisico op basis van een stoploss constructie herverzekerd bij Zwitserleven. Het eigen behoud bedraagt op jaarbasis 125% van verwachte schades door overlijden. Aangezien de werkelijke schade het eigen behoud niet overschrijdt, heeft de herverzekerder niet uitgekeerd in 2020. De mutatie heeft betrekking op de verzekerde aanspraken bij Nationale Nederlanden (oude pensioentoezeggingen).		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	1.474	1.821
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	9	9
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	227	14
Vorderingen uit hoofde van collateral	37.980	47.744
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
– Vastrentende waarden	7.096	8.236
– Derivaten	2.202	1.721
– Overige beleggingen	2	-39
– Banken	-8	-6
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	9.292	9.912
Terugvorderbare dividendbelasting	380	401
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	0	1
Vorderingen op uitkeringen	18	18
Vooruitbetaalde bedragen	104	0
Betalingen onderweg	557	0
Totaal vorderingen en overlopende activa	50.041	59.920
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		

[4] Liquide middelen

Banken vermogensbeheerders
Kas Bank N.V.
ING Bank N.V.

2020	2019
65.289	22.243
652	3.154
8.552	5.527
74.493	30.924

De liquide middelen (m.u.v. banken vermogensbeheerders) staan ter vrije beschikking van het fonds.

[5] Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal

Het stichtingskapitaal bedraagt € 45,38.

0 0

Algemene reserve

Stand per 1 januari
Saldobestemming boekjaar

-81.865 -82.379
15.121 514

Stand per 31 december

-66.744 -81.865

Totaal eigen vermogen

-66.744 -81.865

Minimaal vereist eigen vermogen / minimaal vereiste dekkingsgraad
Vereist eigen vermogen / vereiste dekkingsgraad (strategisch)
Actuele dekkingsgraad
Beleidsdekkingsgraad

93.767 104,2% 85.367 104,2%
320.573 114,5% 320.854 115,9%
97,0% 95,9%
91,0% 94,7%

De actuele dekkingsgraad is 97,0%. Deze is vastgesteld als het Totaal Vermogen (Reserves plus de totale Voorzieningen) gedeeld door de totale Voorzieningen.

De berekening is als volgt:

$(-66.744 + 2.208.389) / 2.208.389 \times 100\% = 97,0\%$.

In 2020 is een herstelplan ingediend bij DNB omdat het pensioenfonds in een situatie van vermogenstekort verkeerde. Uit dit herstelplan blijkt dat het pensioenfonds binnen de gekozen maximale termijn herstelt tot de vereiste dekkingsgraad. Op basis van het reguliere beleid en de aan het herstelplan ten grondslag liggende veronderstellingen (waaronder voor de beleggingsrendementen de maximale parameters) was verwacht dat de beleidsdekkingsgraad van het fonds na negen jaar (in 2028) hersteld zou zijn tot ten minste de vereiste dekkingsgraad.

In maart 2021 is een geactualiseerd herstelplan ingediend naar de situatie per 31 december 2020. Uit dit herstelplan blijkt dat de beleidsdekkingsgraad, uitgaande van de in het herstelplan gehanteerde veronderstellingen (waaronder voor de beleggingsrendementen de maximale parameters), zich naar verwachting binnen acht jaar (in 2028) herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

[6] Voorziening pensioenverplichtingen

Mutatie via staat van baten en lasten

Stand per 31 december

Stand per 1 januari

Benodigde intrest

Uitkeringen

Mutatie voorziening herverzekering

Overlijden

Wijziging actuariële grondslagen

Overige mutaties en correcties

Stand per 1 januari

Mutatie

Stand per 31 december

Totaal voorziening pensioenverplichtingen

[illegible]

	2020	2019
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd		
– Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	1.047.816	952.821
– Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	410.919	346.875
– Pensioengerechtigden	747.512	715.667
	2.206.247	2.015.363
[8] Overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen		
Stand per 1 januari	406	726
Betaalde premies	1.200	942
Nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers	-2.498	-1.261
Benodigde interest	2	-1
Wijziging vaststelling voorziening risicodekking	3.032	0
Stand per 31 december	2.142	406
Totaal technische voorzieningen ¹⁾	2.208.389	2.015.769
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden uit hoofde van derivaten	3.150	12.810
Schulden uit hoofde van intrest en dividend	7	20
Schulden uit hoofde van effectentransacties	0	11.332
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	186.789	38.596
Schulden uit hoofde van margin afrekeningen	0	51.208
Belastingen en sociale premies	865	839
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	776	1.361
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	434	393
Omzetbelasting	55	33
Betalingen onderweg	0	5.758
	192.076	122.350

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

1) De voorzieningen kennen, gezien hun aard, een langlopend karakter.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn drie belangrijke/kritische uitbestedingen:

1. Pensioenuitvoering - AZL. Overeenkomst liep t/m 31-12-2020 en was tijdig opgezegd. Er is per 1-1-2021 een nieuwe overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is zes maanden.
2. Vermogensbeheer – Met ingang van 1-1-2021 is operationeel vermogensbeheer ondergebracht bij AIM (overeenkomst is aangegaan/ondertekend in 2020), voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie maanden. Daarnaast lopen er overeenkomsten met de diverse vermogensbeheerders en de custodian.
3. Bestuursondersteuning – Montae & Partners. Overeenkomst voor onbepaalde tijd en de opzegtermijn voor SPOA is één kalendermaand.

De kosten van uitbesteding zijn deels vast en deels variabel op basis van vooraf overeengekomen tarieven. De kosten in 2021 van bovengenoemde uitbestedingen liggen naar verwachting in lijn met de kosten in 2020.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2020 zijn de volgende vergoedingen betaald.

	2020	2019
Bestuursvergoedingen	271	349
Vergoedingen visitatiecommissie	18	18
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan (extern adviseur)	4	5
Totaal	293	372

Personeel

Gedurende het boekjaar 2020 had Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2020	2019
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	250	1.430
Zakelijke waarden	2.058	2.515
Vastrentende waarden	17.897	22.891
Derivaten	3.912	2.806
Subtotaal	24.117	29.642
Banken	-121	-237
Overige	2	21
Totaal directe beleggingsopbrengsten	23.998	29.426

	2020	2019
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	-1.399	-1.121
Zakelijke waarden	42.593	96.428
Vastrentende waarden	17.177	78.450
Derivaten	134.563	93.731
Overige beleggingen	5.213	1.111
Valutaresultaten	-3.442	147
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	194.705	268.746
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon aandelen	-670	-640
Beheerloon vastrentende waarden	-2.519	-2.382
Beheerloon overig	-593	0
Bewaarloon en overige kosten vermogensbeheer	-162	-644
Beleggingsadviseur	-551	-398
Beleggingsadministratie	-387	-485
Omzetbelasting	-223	-114
Totaal kosten vermogensbeheer ¹⁾	-5.105	-4.663
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten en deels verrekend in de aan- en verkoopprijzen.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	213.598	293.509

1) Deze kosten zijn niet direct aan te sluiten met de kosten vermogensbeheer van het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.

	2020	2019
[11] Premiebijdragen van deelnemers		
Bijdragen van apothekers	35.780	32.381
	35.780	32.381
Feitelijke premie	35.780	32.381
Kostendeekkende premie	41.949	40.187
Gedempte kostendeekkende premie	21.165	24.131
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	34.929	33.054
– Opslag in stand houden vereist vermogen	5.554	5.884
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.466	1.249
	41.949	40.187
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	11.825	13.781
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.880	2.453
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.466	1.249
– Voorwaardelijk	5.994	6.648
	21.165	24.131
De actuarieel benodigde koopsom is voor de zuiver kostendeekkende premie vastgesteld op basis van de DNB rentetermijnstructuur per 31 december 2019. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan 15,9%, zijnde het strategisch vereist eigen vermogen voor risico fonds per eind 2019. Het fonds heeft ervoor gekozen de kostendeekkende premie te dempen op basis van het verwacht rendement.		
Over het boekjaar 2020 bedroeg de feitelijk ontvangen premie 35.780. De feitelijk ontvangen premie is derhalve lager dan de zuiver kostendeekkende premie, maar hoger dan de gedempte kostendeekkende premie.		
[12] Saldo van overdrachten van rechten	174	-874

	2020	2019
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-32.595	-30.902
Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden	63	71
Partnerpensioen	-6.509	-6.150
Wezenpensioen	-99	-107
Subtotaal	-39.140	-37.088
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-1	0
Subtotaal	-1	0
Totaal pensioenuitkeringen	-39.141	-37.088
[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	-190.999	-285.439
[15] Mutatie overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen	-1.736	320
[16] Herverzekering		
Premies herverzekering		
– Overlijdensrisico	-34	-55
– AO-risico	-64	0
– Overlijdensrisico correctie voorgaand boekjaar	0	16
	-98	-39

	2020	2019
[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-721	-682
Communicatie	-119	-156
Accountant		
– Controle van de jaarrekening	-59	-59
– Advies en aangifte inzake BTW	-52	-25
Actuaris		
– Controle jaarwerk	-17	-16
– Advies	-221	-223
Bestuurskosten		
– Vergoedingen bestuur	-253	-349
– Bestuursondersteuning	-439	-300
– Overige bestuurskosten	-83	-95
Overige kosten en advies		
– Contributies en bijdragen	-162	-145
– Kosten BPOA	-116	-150
– Overige kosten	-119	-19
– IORP II	-96	-37
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ¹⁾	-2.457	-2.256
Saldo van baten en lasten	15.121	514

	2020	2019
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingen / marktrente	-67.989	5.164
Premies	-392	-1.671
Overlijden	1.916	266
Kosten	-100	-202
Arbeidsongeschiktheid	-32	-345
Herverzekering	-213	-88
Waardeoverdracht	83	191
Uitkeringen en diverse bestandsmutaties	-3.699	-2.801
Wijziging grondslagen en vaststelling risicodekking	85.547	0
	15.121	514

1) Zie uitgebreide specificatie in het bestuursverslag.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2020 als volgt te verdelen:

	2020
Algemene reserve	15.121
	15.121

Gebeurtenissen na balansdatum

UFR

De technische voorzieningen in de jaarrekening zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. Sinds 30 september 2012 wordt de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR). Deze werd in eerste instantie gebaseerd op de door verzekeraars gehanteerde UFR van 4,2%, echter sinds juli 2015 op het (voortschrijdend) 120-maands gemiddelde van de 20-jaars forward rate. Naar aanleiding van het advies van de Commissie Parameters op 12 juni 2019, wordt deze methode aangepast. De belangrijkste wijziging is dat bij de toegroei naar de UFR meer gewicht wordt gegeven aan de marktrente. Daarnaast vindt toegroei naar de UFR vanaf een later moment plaats, pas vanaf looptijd 30 in plaats van looptijd 20. DNB heeft aangekondigd om de toegroei naar de nieuwe gewichten geleidelijk te implementeren vanaf 1 januari 2021. Deze toegroei wordt in vier gelijke stappen doorgevoerd. Het effect op de dekkingsgraden zal dus de komende jaren geleidelijk optreden.

Indien de rentetermijnstructuur behorende bij 1 januari 2021 van de nieuwe systematiek reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2020, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 gelijk zijn aan 95,6%. Indien de uiteindelijke rentetermijnstructuur (geldig vanaf 1 januari 2024) reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2020, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 gelijk zijn aan 91,1%.

Herstelplan

Per eind 2020 verkeerde het fonds in een situatie van vermogenstekort. Het fonds heeft derhalve vóór 31 maart 2021 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Uit dit herstelplan blijkt dat het pensioenfonds binnen de gekozen hersteltermijn herstelt tot de vereiste dekkingsgraad.

Verbonden partijen

BPOA kan als verbonden partij worden geclassificeerd. De kosten in verband met de uitvoering van de door BPOA te verrichten taken worden door SPOA gedragen. Deze transacties zijn onder normale marktvoorwaarden met de verbonden partij aangegaan. De bestuurders, de leden van het verantwoordingsorgaan, de visitatiecommissie, de medewerkers van het bestuursbureau en de bijdragende apothekers worden ook als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar het beloningsbeleid. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Transacties met medewerkers bestuursbureau

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) medewerkers.

Transacties met leden Verantwoordingsorgaan

Inzake de beloning van de leden van het verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar het beloningsbeleid. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) leden.

Transacties met Visitatiecommissie

De vergoeding is contractueel vastgelegd. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) leden.

Transacties met bijdragende apothekers

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de bijdragende apothekers. De pensioenpremie bedraagt 26,7 % van de pensioengrondslag (2019: 24,7%).

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met bestuur, certificerend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2020 van 114,5% en ultimo 2019 van 115,9%.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Op basis van feitelijke beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	8.954	0,4	43.471	2,2
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	269.720	12,2	229.325	11,4
Valutarisico (S3)	56.692	2,6	49.799	2,5
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	79.351	3,6	78.927	3,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	65.901	3,0	59.794	3,0
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	16.759	0,8	12.104	0,6
Diversificatie- en correlatie-effect	-164.411	-7,4	-164.016	-8,1
Vereist eigen vermogen risico fonds (feitelijk)	332.966	15,1	309.404	15,4
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (feitelijk)	332.966	15,1	309.404	15,4

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Op basis van strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	8.831	0,4	41.013	2,0
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	257.305	11,7	237.805	11,8
Valutarisico (S3)	47.076	2,1	54.792	2,7
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	80.819	3,7	84.753	4,2
Verzekeringstechnisch risico (S6)	65.901	3,0	59.794	3,0
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer (S10)	14.442	0,7	14.686	0,7
Diversificatie- en correlatie-effect	-153.801	-7,0	-171.989	-8,5
Vereist eigen vermogen risico fonds (strategisch)	320.573	14,5	320.854	15,9
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	0,0
Totaal vereist eigen vermogen (strategisch)	320.573	14,5	320.854	15,9
Actuele dekkingsgraad		97,0		95,9
Beleidsdekkingsgraad		91,0		94,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,2		104,2
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		115,1		115,4
Strategisch vereiste dekkingsgraad		114,5		115,9

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2020 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2020 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 91,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2019 van 94,7%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 3,7%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 18,3 jaar (2019: 16,1)

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,6 jaar (2019: 21,3)

Het pensioenfonds dekt strategisch 42% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 42% op basis van de swapcurve is eind 2020 equivalent met een renteafdekking van 61% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 60% eind 2020.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 8.954 (0,4%) en voor het strategisch renterisico 8.831 (0,4%).

Derivaten

Het renterisico is gedeeltelijk afgedekt door middel van renteswaps. De afloopdata variëren van december 2025 tot mei 2070. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verhoogd van 7,2 naar 18,3 (2019: van 6,7 naar 16,1).

Onderstaande tabel geeft inzicht in de rentederivatenposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31-12-2020	1.090.038	182.093	1.278	180.815
Rentederivaten per 31-12-2019	257.940	100.389	9.617	90.772

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen en vastgoed per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	451.825	73,0	380.952	74,9
Opkomende markten (Emerging markets)	167.382	27,0	127.644	25,1
	619.207	100,0	508.596	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 269.720 (12,2%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 257.305 (11,7%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2020		2019	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen				
<i>Totaal beleggingen naar valuta exclusief derivaten</i>				
Euro	1.263.750	55,6	1.066.932	55,4
Amerikaanse dollar	465.727	20,5	457.326	23,7
Australische dollar	13.897	0,6	10.017	0,5
Britse pound sterling	160.262	7,0	103.789	5,4
Canadese dollar	13.103	0,6	11.327	0,6
Deense kroon	81.548	3,6	69.201	3,6
Hongkongse dollar	48.560	2,1	36.457	1,9
Japanse yen	40.868	1,8	33.063	1,7
Nieuw-Zeelandse dollar	5.147	0,2	1.477	0,1
Noorse Kroon	2.609	0,1	2.199	0,1
Singaporese dollar	1.651	0,1	1.718	0,1
Zweedse Kroon	19.599	0,9	13.606	0,7
Zwitserse frank	29.599	1,3	19.368	1,0
Overige valuta	127.015	5,6	100.231	5,2
	2.273.336	100,0	1.926.711	100,0

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta inclusief derivaten</i>				
Euro	2.156.053	94,6	1.972.317	102,0
Amerikaanse dollar	-69.053	-3,0	-194.855	-10,1
Australische dollar	1.731	0,1	1.322	0,1
Britse pound sterling	-22.127	-1,0	-17.469	-0,9
Canadese dollar	1.495	0,1	-2.493	-0,1
Deense kroon	7.078	0,3	3.078	0,2
Hongkongse dollar	48.560	2,1	36.457	1,9
Japanse yen	2.541	0,1	1.049	0,1
Nieuw-Zeelandse dollar	319	0,0	-2.068	-0,1
Noorse Kroon	4.386	0,2	4.623	0,2
Singaporese dollar	1.651	0,1	1.693	0,1
Zweedse Kroon	15.335	0,7	11.737	0,6
Zwitserse frank	3.400	0,1	-831	0,0
Overige valuta	128.771	5,6	118.421	6,0
	2.280.140	100,0	1.932.981	100,0
Saldo waarde valutaderivaten	6.804		6.270	

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2020:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	892.303	0
Amerikaanse dollar	0	-534.780
Australische dollar	0	-12.166
Britse pound sterling	0	-182.389
Canadese dollar	0	-11.608
Deense kroon	0	-74.470
Japanse yen	0	-38.327
Nieuw-Zeelandse dollar	0	-4.828
Noorse Kroon	1.777	0
Zweedse Kroon	0	-4.264
Zwitserse frank	0	-26.199
Overige valuta	1.756	0
	895.835	-889.031

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2020 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 6.804 lager uitvallen dan de aankoopwaarde. Dit is het verschil in de waarde van de beleggingen voor, en na afdekking van het valutarisico ad resp. 2.273.336 en 2.280.140 zoals hierboven weergegeven.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de valutaderivatenposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31-12-2020	1.247.878	8.690	1.886	6.804
Valutaderivaten per 31-12-2019	1.111.286	9.486	3.216	6.270

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 56.692 (2,6%) en voor het strategisch valutarisico 47.026 (2,1%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen.

Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

(Onderstaande weergave is inclusief Geldmarktfondsen.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	377.248	29,4	330.029	26,4
AA	212.277	16,5	226.948	18,2
A	193.395	15,0	274.851	22,0
BBB	307.792	23,9	270.148	21,6
Geen rating of lager dan BBB	195.802	15,2	147.287	11,8
	1.286.513	100,0	1.249.263	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	310.244	24,1	268.400	21,5
Resterende looptijd 1 <> 5 jaar	271.683	21,1	312.554	25,0
Resterende looptijd 5 <> 10 jaar	224.989	17,5	224.712	18,0
Resterende looptijd 10 <> 20 jaar	127.048	9,9	122.659	9,8
Resterende looptijd >= 20 jaar	352.549	27,4	320.938	25,7
	1.286.513	100,0	1.249.263	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 79.351 (3,6%) en voor het strategisch kredietrisico van 80.819 (3,7%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk en strategisch verzekeringstechnisch risico bedraagt 65.901 (3,0%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

	2020		2019	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in indirect vastgoed	14.486	52,4	17.409	55,0
Winkels	13.146	47,6	14.249	45,0
Woningen	9	0,0	10	0,0
	27.641	100,0	31.668	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa EU	15.232	55,1	19.499	61,6
Europa niet-EU	154	0,6	127	0,4
Azië ex Japan	2.123	7,7	2.198	6,9
Midden- en Zuid-Amerika	11	0,0	40	0,1
Noord-Amerika	5.336	19,3	4.910	15,5
Oceanië	4.409	16,0	4.373	13,8
Overig	376	1,4	521	1,7
	27.641	100,0	31.668	100,0

Er zijn geen grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

	2020		2019	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	34.565	5,8	24.851	5,2
Communicatiediensten	55.340	9,4	18.376	3,9
Cyclische consumptiegoederen	87.273	14,8	63.713	13,4
Defensieve consumptiegoederen	44.134	7,5	38.204	8,0
Energie	13.234	2,2	24.879	5,2
Financiële dienstverlening	94.214	15,9	94.979	19,9
Gezondheidszorg	63.982	10,8	50.262	10,5
Industrie	65.323	11,0	54.501	11,4
Nutsbedrijven	12.333	2,1	12.748	2,7
Technologie	119.775	20,3	92.943	19,5
Overig	1.393	0,2	1.472	0,3
	591.566	100,0	476.928	100,0
<i>Verdeling aandelen per regio:</i>				
Europa EU	146.277	24,7	126.654	26,6
Europa niet-EU	40.496	6,9	30.037	6,3
Noord-Amerika	171.153	28,9	145.584	30,6
Midden- en Zuid-Amerika	7.375	1,3	6.830	1,4
Azië excl. Japan	149.971	25,4	104.340	21,9
Oceanië	60.184	10,2	50.148	10,5
Overig	16.111	2,7	13.335	2,8
	591.566	100,0	476.928	100,0
<i>Grote posten: aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen</i>				
BLR Emr Mrkts ex-Latin America Equity Index Fund B	94.540	4,3	72.243	3,7
BlackRock MSCI Emerging Markets Free B	95.605	4,3	71.717	3,7
SNS Repsponsible Index Fund	309.286	14,0	260.329	13,3

	2020		2019	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa EU	880.239	68,3	842.762	67,4
Europa niet-EU	31.756	2,5	26.910	2,2
Noord-Amerika	270.178	21,0	264.848	21,2
Midden- en Zuid-Amerika	15.594	1,2	12.629	1,0
Azië ex Japan	10.150	0,8	7.533	0,6
Oceanië	35.457	2,8	36.033	2,9
Overige	43.141	3,4	58.548	4,7
	1.286.513	100,0	1.249.263	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

Netherlands Government Bond	130.813	5,9	134.304	6,9
Institutional Cash Series PLC	236.917	10,7	211.268	10,8

Overige beleggingen

Verdeling overige beleggingen per regio:

Europa EU	65.499	35,1	-28.874	-37,0
Europa niet-EU	4	0,0	51	0,1
Noord-Amerika	4.732	2,5	-2.962	-3,8
Azië excl. Japan	247	0,1	404	0,5
Oceanië	128	0,1	54	0,1
Midden- en Zuid-Amerika	116.154	62,2	109.392	140,1
Overig	32	0,0	15	0,0
	186.797	100,0	78.080	100,0

Grote posten: overige beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

UBS DPAP CL SHS 2012 Serie 2	116.131	5,3	109.342	5,6
------------------------------	---------	-----	---------	-----

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Hoogte buffer

Er wordt geen additionele buffer voor concentratierisico meegenomen.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 16.759 (0,8%) en voor het strategisch actief beheer risico van 14.442 (0,7%), omdat de tracking error van de totale aandelenportefeuille 1,5% bedraagt (Acadian fonds 6,2%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2020 -€ 164.411 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 153.801.

Effect toerekenen naar totale vereiste dekkingsgraad

Om van de vereiste dekkingsgraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkingsgraad dient een aanpassing te worden gemaakt omdat het fonds een herverzekerde technische voorziening heeft. Op basis van zowel de feitelijke verdeling als de strategische verdeling is het effect gering en derhalve niet zichtbaar in de vereiste dekkingsgraad.

Uitbestedingsrisico

Zie voor een nadere beschrijving van dit risico de risicoparagraaf van het bestuursverslag.

Vastgesteld te Den Haag d.d. 23 juni 2021

Het bestuur

Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens
Voorzitter

Dhr. J.P. Boelstra
Secretaris

Dhr. R.A.L. Heijn

Mw. C.R.C. Huizinga-Arp

Mw. E.A.A.M. Lie-Kwie ten Berge

Overige gegevens

Statutaire bepaling van resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Heerlen is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het beroepspensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het beroepspensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.700.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 535.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het beroepspensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het beroepspensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het beroepspensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het beroepspensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het beroepspensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 126 (minimaal vereist eigen vermogen), 127 (vereist eigen vermogen) en 128 (dekking door waarden).

De beleidsdekkingsgraad van het beroepspensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 6 achtereenvolgende jaareinden.

Normaliter zou het pensioenfonds dus gedurende 2021 tot een onvoorwaardelijke korting moeten overgaan. Op 16 december 2020 heeft minister Koolmees echter gebruik gemaakt van de bevoegdheid vrijstelling te verlenen van de termijnen die gelden om te voldoen aan het (minimaal) vereist eigen vermogen. Het pensioenfonds heeft gebruik gemaakt van deze vrijstellingsregeling.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 23 juni 2021

drs. Jack Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020
- de staat van baten en lasten over 2020
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (hierna: het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 10,7 miljoen (2019: € 9,7 miljoen)
Toegepaste benchmark	0,5% van het pensioenvermogen per 31 december 2020, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien het pensioenfonds in een herstelsituatie zit en op basis van de verwachtingen in het herstelplan er een reële kans bestaat op korten van de pensioenaanspraken en – rechten in 2022, hebben wij de materialiteit bepaald op 0,5% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan [het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €535.0000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in de toelichting op de balans per 31 december onder [5] 'Stichtingskapitaal en reserves'. Verder blijkt dat de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf aangesloten jaren lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen en dat het pensioenfonds gebruikmaakt van de door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geboden mogelijkheid tot vrijstelling van één jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld en dat het achterwege blijven van een pensioenverlaging op basis van de geboden vrijstelling niet toereikend wordt toegelicht.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2020 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maanddekkingsgraden: – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen key items de toepassing van de Prognosetafel AG2020 en de aanpassing van de ervaringssterfte, partnerfrequenties en het veronderstelde leeftijdsverschil. – Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de technische voorzieningen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris. Tevens hebben wij geëvalueerd of de toelichtingen met betrekking tot de toepassing door het pensioenfonds van de mogelijkheid tot vrijstelling van een jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten toereikend zijn.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020. Verder achten wij de toelichtingen toereikend met betrekking tot het besluit om gebruik te maken van de mogelijkheid tot vrijstelling van één jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en rechten.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (directe marktnotering). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de derivaten posities. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name vastgoed beleggingsfondsen en hedgefunds, kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder [1] 'Beleggingen voor risico pensioenfonds'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2020 € 185 miljoen per saldo is belegd in derivaten, € 14 miljoen in niet-(beurs)genoteerde vastgoed beleggingsfondsen en dat € 116 miljoen is belegd in hedgefunds. Dit betreft 14% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2020. – Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de aansluiting vastgesteld met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede de back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. – Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2020 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Wet verplichte beroepspensioenregeling te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder [6] 'Voorziening pensioenverplichtingen'. Uit deze toelichtingen blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door de overgang naar nieuwe Prognosetafel AG2020, de aanpassing van de ervaringssterfte op basis van nader onderzoek, evenals de wijziging in partnerfrequenties en het veronderstelde leeftijdsverschil. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor per saldo € 88,6 miljoen lager uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
--------	---

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2020. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2020: – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2020 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het verslag over het boekjaar andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag;
- De overige gegevens; en
- Het voorwoord, meerjarenoverzicht, verantwoordingsorgaan, intern toezicht en de bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 30 juni 2021

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. P.A.E. Dirks RA